

HZ. ÖMER İLE HZ. ALİ ARASINDA OLUŞTURULAN MENFİ İLİŞKİNİN MÜSPETE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ ÜZERİNE

Kamil GÜNEŞ*

ON TURNING THE NEGATIVE RELATIONSHIP FORMED BETWEEN UMAR AND ALI INTO POSITIVE AND THE SUNNI-SHI'İ FRATERNITY

In some respects, history of Islamic thought means history of conflicts of opinion. The fundamental conflict between Ahl as-Sunnah and Shia is around the subject of Imamah. According to Shia, where begun the subject of Imamah, Umar's function was extremely negative. So, It's impossible to find in the Shiite books any good expression about Umar. Whereas Umar is one of the nearest persons to the Prophet Muhammad according to Ahl as-Sunnah. Besides, relationship between Umar and Ali was exceedingly positive. In fact, Shia is distorting the historical realities and is showing events that never happened as if they happened. In this point we have to say that those rumors never exist in any source book except Shiite books. Naturally, Ahl as-Sunnah never accept Shiite rumors that contain very bad expressions about Umar. So, this article deals with some subjects such as the matter of Fedek Territory, Umar's marriage with Ali's daughter Umm al-Kulthum, how is the Shi'ite approach to the character of Umar and the fact that Ahl al-Bayt mention Umar only in an auspicious manner. In spite of some troubles between Umar and Ali as a usual fact, the relationship between them was always positive. Finally, this article aims to contribute to the fraternity between Ahl as-Sunnah and Shia.

GİRİŞ

Bazı konular vardır ki, kendisi esasen iman esasları içerisinde olmadığı halde, bir iman esasına bağlandığı ya da onunla alâkalandırıldığı için iman esasları çerçevesinde ele alınmaktadır. Ehl-i Sünnet bağlamında misal verecek olursak 'fasıkların arkasında namaz kılma, onların cenaze namazlarını kılma, mestler üzerine mesh etmenin meşruluğu' gibi akîdenin özülüyle ilgisi olmayan konular, Ebû Hanîfe'nin bir akâid risalesi hüviyetindeki *el-Fıkhü'l-ekber*'inde yer bulmaktadır. İman esaslarından olmadıkları halde bu ve benzeri diğer konuları dinin dışında gören ve meşruluğunu reddeden gruplara cevap vermek üzere, bunların birer İslam akidesi olarak değil, müslümanların kabul ettikleri ve dinin dâhilinde esaslar olduklarını göstermek maksadıyla bir takım konular akide kitaplarının içine girmiştir. Sahabenin dindeki mevki de bu konulardan biridir. Özellikle Şîa, Hz. Ali'yi merkeze alarak, onunla ilişkilerine göre sahabeyi değerlendiren grupların başında gelmektedir. Konunun Hz.

* Dr., Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. kamilgunes@hotmail.com.

Ali ile merkezileştirildiği en önemli yönü ise imamet meselesidir. Şîî inancına göre imamet, Hz. Ali'nin elinden gasp edilmiştir. Bu gasp olayının başında Hz. Ömer vardır ve Şîa'ya göre Hz. Ömer dine en büyük zararı veren adamdır. Buna göre onun hizmetlerinin hiçbir önemi yoktur, daha doğrusu onun dine hizmeti diye bir şey yoktur. Aynı görüşün iddiasına göre Hz. Ali, tüm olup bitenlere karşı sabırla susmuş, güya ümmetin birliği bozulmasın diye takıyye yaparak beklemiştir. İktidara gelince de yitik adaletin tesisi için uğraşmış ve savaşmıştır.

Aynı inancın devamına göre Hz. Ali ve soyunun Hz. Ömer ile dost olması ve Hz. Ömer'e iyi bakmaları mümkün değildir. Zira onlara göre ümmetin başına gelen tüm felaketlerin başında Hz. Ömer vardır. Bundan dolayı Şîa'dan gelen rivâyetlerde Hz. Ömer ile ilgili hiçbir müspet habere rastlamak mümkün değildir. Hatta Hz. Peygamber'in vefatından önceki dönemde yani imametın fiilen kimde olacağı probleminin ortaya çıkmadığı ve bizzat Hz. Peygamber'in ümmete rehberlik ettiği dönemde bile Hz. Ömer'in iyi hizmetlerinden ve Hz. Ali ile ilişkisinde kardeşlikten bir şeyler bulmak Şîî kaynaklarda pek mümkün değildir.

Bu makale, Hz. Peygamberin en yakın arkadaşlarından ve diğer sahabîlerle olduğu gibi Hz. Ali ile de kardeşlik ilişkileri çerçevesinde bir hayat yaşamış olan Hz. Ömer gibi birinin aleyhine Şîa tarafından oluşturulan iddiaların, gerçek dışı olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu iki büyük sahabenin aralarındaki güzel dostluktan ve gerçekte var olan din kardeşliğinden bir parça zikretmeyi hedeflemektedir. Bugünkü Şîa ile Ehl-i Sünnet dünyasının birbirini içtenlikle benimsemeleri bakımından özellikle Şîa'nın Hz. Ömer hakkındaki tarihî kanaatlerini gözden geçirmesi umulmaktadır. Bu çalışmanın sahibi, Hz. Ömer ile Hz. Ali'nin kardeşliklerinden bir nebze olsun zikretmek sûretiyle Ehl-i Sünnet ve Şîa arasındaki ilişkilerin güzellik ve samimiliğine teorik ve bilimsel bir katkı sağlarsa kendini bahtiyar ededecektir.

Burada her iki tarafa ait nakillerin rivâyet tekniği açısından herhangi bir tahlilini girmeden, tarafların itibar ettiği kaynaklarda var olan bilgileri ortaya koymaya çalışacağımızı, ilgili rivâyetlerin hadis araştırmacıları tarafından teknik bir şekilde ele alınmasının yararlı olacağını belirtmiş olalım.

Hz. Ömer ile Hz. Ali arasındaki güzel alâkaları zikretmeden önce Şîa'nın aktardığı son derece menfi bazı rivâyetlere değinmek istiyoruz.

A. ŞİA'NIN BAZI İDDİALARI ÜZERİNE

Şîî inancına göre Hz. Ali ve Ehl-i Beyt soyunun başına gelecekler güya, çok önceden tek tek Hz. Peygamber'e bildirilmiştir. Bu tür rivâyetler genellikle Ehl-i Beyt imamlarına dayandırılmaktadır. Buna göre, Peygamber (s.a.v.), miraca çıktığında Allah Teala kendisine, Ehl-i Beyt'inin karşılaşacağı sıkıntıları bildirmiş, Hz. Ali'nin ümmet tarafından sövüleceği, kendisine son derece kaba davranılacağı, ayıplanıp kınanacağı, hakkından mahrum bırakılacağı, kendisiyle uğraşılıp durulacağı ve sonunda öldürüleceği haber verilmiştir.¹ Bu rivâyete göre başta gelen suçlular Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'dir. Ancak yıllar yılı Peygamber (s.a.v.)'in Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile olan

¹ İbn Kavleveyh el-Kummî (367/978), *Kâmilü'z-ziyârât*, İntişârât-i Murtazaviyye, Ncef, 1356, s. 332; Seyyid Şerafüddin el-Esterâbâdî (940/1534), *Te'vilü'l-âyeti'z-zâhira*, İntişârât-i câmia-i müderrisin, Kum, 1409, s. 838; Meclisî (1110/1699), *Bihâru'l-envâr*, I-CX, Müessesetü'l-vefa, Beyrut, 1404, XXVIII, 62; Muhaddis Nuri (1360/1941), *Müstedrekü'l-vesâil*, I-XVIII, Müessesetü'l-âli-i beyt, Kum, 1408, X, 205.

yakın arkadaşlığı herkes tarafından bilinmektedir. Hz. Ebû Bekir'in, hastalığı günlerinde peygamberimiz tarafından imamete tayin edilmesini makul bir şekilde izah etmek mümkün değildir.

Aynı rivâyetin devamında Hz. Fatıma da güya zulme uğrayacak, hakkından mahrum edilecek, hamile olduğu halde dövülecek, mahrem olan evine izinsiz ve zorla girilecek, Fatıma bu durumlara engel olacak kimseyi bulamayacak, şiddetli darp sebebiyle karnındaki çocuğunu düşürecek ve bu darp sebebiyle ölecektir.² Rivâyetin bu kısmında da yakışksız ifadelerle özellikle Hz. Ömer'e işaret edilmektedir. Daha sonra belirteceğimiz gibi Hz. Ömer'i hedef alan tür rivâyetler Şîa kaynakları dışında hiçbir yerde yoktur. Bu da akla hemen, bu tür rivâyetlerin uydurma olduğunu getirmektedir.

Şimdi Şîa'nın Hz. Ali'ye yapıldığını iddia ettiği ve özellikle Hz. Ömer'le bağlantılı olarak anlatılan olayların detaylarına bir göz atalım.

B. GADİR-İ HUM

1. Şîi iddia

Şîi inancıya göre Hz. Ali'nin imamlığını gösterdiği düşünülen delillerden biri Gadîr-i Hum'da Peygamber'in Hz. Ali'yi övdüğü mevlâ hadisidir. Musa Kazım b. Cafer'e isnad edilen rivâyetlerden birinde Peygamber (s.a.v.) güya Ali'nin imamlığını ilan edip aralarında Hz. Ömer'in de bulunduğu on kişiyi ona biat etmek üzere çağırılmış, onlar da biat etmişler. Fakat bu on kişi, imameti Ali'den uzaklaştırmak üzere aralarında anlaşmışlar: "*Onlar (kendi akıllarınca) güya Allah'ı ve müminleri aldatırlar. Hâlbuki onlar ancak kendilerini aldatırlar ve bunun farkında değillerdir*" (Bakara 2/9) ayetiyle Hz. Ömer ve diğerlerinin küfür, yalan ve nifak içinde olduklarını Allah peygamberine bildirmiş. Çirkin bir vasıfla nitelenen Hz. Ömer ve diğerleri güya Ali, Selman, Mikdad, Ebû Zer, Ammar gibi müminlerle karşılaştıklarında "*Müminlerle karşılaştıkları vakit "(biz de) iman ettik" derler. (Kendilerini saptıran) şeytanları ile baş başa kaldıklarında ise: Biz sizinle beraberiz, biz onlarla (müminlerle) sadece alay ediyoruz, derler.*"³ Bu görüşlerini desteklemek üzere Gadîr-i Hum günü Hz. Peygamber, Hz. Ömer'e dönerek "Bak Ömer, Cibril gelip İmametin Ali'nin hakkı olduğunu söyledi, sakın onu reddedip de ilk kâfir olan sen olmayasın" dediği aktarılır.⁴ Hatta imamet konusu doğrudan iman konusu olarak öne sürülünce buna uygun rivâyet de Peygamber'in dilinden döktürülmüştür. Hz. Peygamber güya "Ali'nin imamlığını kabul eden mümindir, Ali'ye itaat etmeyen ise kâfirdir, Ali'nin sözü benim sözümdür; yaptığı iş benim işimdir" demiş, içlerinde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in de bulunduğu insanlar Ali'ye biat etmişler.⁵

Hâlbuki zikri geçen Bakara ayetlerin Medine'deki münafıklar olduğu, bu ayetlerin Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile uzaktan yakından alakasının olmadığı o kadar açıktır ki, Şîa kaynakları dışında hiçbir yerde buna dair en ufak bir iz ve işaret yoktur. Bu durumda, hakikatin sadece Şîa kaynaklarında tespit edildiğini ileri sürmek akılla

² İbn Kavleveyh el-Kummî, *Kâmilü'z-ziyârât*, s. 332; Seyyid Şerafüddin, *Te'vilü'l-âyâtü'z-zâhira*, s. 838; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 62; Muhaddis Nuri, *Müstedrekü'l-vesâil*, X, 205.

³ İmam Askerî (232-260/846-874), *et-Tefsir*, Medrese-i İmam Mehdi, Kum, 1409, s. 112-113; Seyyid Şerafüddin, *Te'vilü'l-âyâtü'z-zâhira*, s. 37-38; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, VI, 51-52. Burada el-Bakara suresi 14. ayete işaret vardır.

⁴ İmam Askerî, *et-Tefsir*, 112-113; Ayyâşî (320/932), Muhammed b. Mesud, *et-Tefsir*, I-İl, Çaphane-i ilmiyye, Tahran, 1380, I, 329; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXXVII, 139. Şüphesiz uydurma olan bu rivâyete göre Hz. Peygamber, -hâşâ- Hz. Ömer'in küfrünü ilan ediyor gibidir.

⁵ Selîm b. Kays (80/699), *Kitâbü Selîm b. Kays*, İntişârât-i el-Hüda, Kum, 1415, s. 839.

izah edilebilecek şey değildir.

Görüldüğü gibi Şîa'nın "*Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır*" hadisinden anladığı şey, siyasi otoritenin dini bir tebliğle Hz. Ali'ye verildiğidir. Hz. Ömer, bu rivâyetlere göre zahiren Hz. Ali'nin devlet başkanı ve müminlerin emiri olduğunu kabul eden, bundan dolayı onu tebrik eden, bununla birlikte kin ve nefretini içinde saklayan -hâşâ- ikiyüzlü biri olarak takdim edilmektedir.

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Gadîr-i Hum'da Peygamber (s.a.v.)'in bir konuşma yaptığı doğrudur. Ancak bu konuşmanın öncesi ve niçin yapıldığı Şîî kaynaklarda pek anlatılmamaktadır. Hâlbuki Hz. Ali'nin, Peygamber'in mevlâsı ilan edilmesi bu olayla doğrudan ilgilidir.

Ehl-i Sünnet kaynaklarında bu olayın anlatılma ve anlaşılma biçimi Şîa'dan oldukça farklıdır. Hz. Peygamber, h. 10. yılda veda haccı dönüşünde Mekke ile Medine arasında Cuhfe'ye yakın *Gadîr-i Hum* denilen bir yerde Yemen'den dönen Hz. Ali hakkında ileri geri konuşan insanlara karşı onu tezkiye etmek ve faziletini beyan etmek üzere bir konuşma yapmıştır.⁶ Yemen seferinde Hz. Ali'nin adaletli bir uygulamasını bazıları zulüm, baskı ve cimrilik olarak değerlendirmişlerdi. Peygamber (s.a.v.) hac ibadeti bittikten sonra büyük bir kalabalığa zilhicce'nin 18'inde bir pazartesi günü hak ve adaletin Ali ile birlikte olduğunu, onun asla zulüm ve hıyanette bulunmadığını, emanete son derece riayet ettiğini, Ali'nin kendisine oldukça yakın değerli biri olduğuna dikkat çekti. İbn Kesir (774/1373)'in de belirttiğine göre işin özeti budur. Bu konuda sağlam rivâyetlerin yanında ihtiyatla karşılanması gereken rivâyetler de vardır. Nitekim kabul edilmesi mümkün olmayan, bununla birlikte rivâyet kitaplarına titiz bir incelemeye tabi tutulmaksızın giren rivâyetler karşımıza çıkmaktadır.⁷

Gadîr-i Hum hutbesinin öncesinde yaşanan olaylarda işin aslı şöyledir: Yemen'de bir görev için bulunan Hz. Ali, Resûlullah (s.a.v.)'e Mekke'de iken yetişmek üzere acele etmiş, yerine adamlarından birini bırakarak erken dönmüştü. O kişi, Hz. Ali'nin ayırdığı bez kumaştan askerlerine elbise diktirdi. Askerî birliği Mekke'ye yaklaştığında Hz. Ali, onları karşılamak üzere çıkmış, fakat askerlerin üzerinde kendi ayırdığı kumaşları görünce buna son derece kızmıştı. Vekil bıraktığı arkadaşının, ordunun güzel görünmesini istediğini söylemesi karşısında Hz. Ali, elbiselerin Resûlullah (s.a.v.)'e varılmadan derhal çıkarılmasını emretti. Elbiseler çıkarıldı ve tekrar kumaş haline getirildi. Mekke'ye, o kadar kalabalığın arasına giren çok sayıdaki bu askerler, bu olayı sağda solda konuşmaya ve şikâyet etmeye başladılar.⁸ Bu dedikodulardan Hz. Peygamber çok rahatsız oldu. Yemen'de Hz. Ali ile bulunanlardan Büreyde adlı sahabî Hz. Ali'ye kusur bularak Resûlullah (s.a.v.)'a şikâyetinde bulununca peygamberimizin rengi değişmiş ve Büreyde'ye "*Ben, müminlere kendi canlarından daha üstün değil miyim?*" diye sormuş, Büreyde'nin "*Elbette, sen canımızdan daha üstünsün. Ya Resûlallah!*" cevabını alan peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "*Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır.*"⁹

⁶ İbn Kesir (774/1343), Ebu'l-fida İsmail b. Ömer, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Mektebetü'l-mearif, Beyrut, trs., V, 208.

⁷ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 208.

⁸ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 208-209.

⁹ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 209.

Hz. Peygamber, insanlar dağılmadan ve Hz. Ali hakkında dolaşmaya başlayan olumsuz imajın kalmasına fırsat vermeden Gadir-i Hum'da bir hitapta bulundular. Zeyd b. Erkam'ın rivâyetine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Ben, bir davet almış da, ona icabet eder gibiyim. Bakınız, size ağırlığı olan iki değerli şey bırakıyorum: Allah'ın kitabını ve itretimi, ehl-i beytimi. Dikkat edin, iyi düşünün, bu ikisi kıyamet günündeki havuzun başına gelinceye kadar birbirinden ayrılmazlar. Allah benim mevlâmdır, ben de her müminin velisiyim. –Hz. Ali'nin elini tutarak- Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun velisidir. Allahım! Ali'ye yakınlık duyup onu dost bilene Sen de dost ol! Ali'ye düşmanlık besleyip de ona haksızlık edene karşı Sen de düşman ol!"¹⁰

Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'nin faziletini beyan eden sözleri karşısında kendisini ilk tebrik edenlerden birisi Hz. Ömer'dir. O: "Müjdelersun ey Ali! Benim ve tüm müminlerin mevlâsı oldun" diyerek sevinç ve takdir ifadelerini açıkça söylemiştir.¹¹

İbn Kesir, buraya kadar anlatılan rivâyetlerin kabule şayan olduğunu rivâyet ettiği hadis kitaplarının isimlerini de sayarak ifade etmektedir.¹²

İbn Kesir, Mevlâ hadisinin akabinde el-Maide 3. ayetinin¹³ nazil olduğunu belirten rivâyetin sahih rivâyetlere aykırı, hatta yalan rivâyet olduğunu söylemektedir. Zira bu ayet başta Buhari olmak üzere Hz. Ömer'den gelen sahih ve güçlü rivâyete göre Peygamber (s.a.v.) arafe günü vakfede iken Cuma günü nazil olmuştur.¹⁴ Ayrıca aynı münker rivâyette geçen 18 zilhicce gününde, Gadir-i Hum günü orucu diye bir oruç tutulması ve bunun ecrinin 60 aylık oruca bedel olduğu kısmı da batıldır.¹⁵

İmamet inancı merkeze konulunca, bu konuda lazım olabilecek rivâyetler ortaya atılmaya başlanmış, ilgisiz yorumlarda bulunulmuştur. Bunlardan biri de Hz. Ali'ye isnad edilerek yapılan bir rivâyette Peygamber (s.a.v.), Ali'ye 'müminlerin emiri' demiş olmasıdır.¹⁶

Gadir günü Hz. Ömer, büyük bir içtenlikle Hz. Ali'yi tebrik etmiş, onun Resûlullah (s.a.v.) tarafından bu kadar dedikodudan sonra pek güzel taltiflerle övülmüş olmasına gıpta etmiştir. Bunda da son derece samimi olduğundan şüphe edilemez. İki sahabe arasındaki kardeşlik ilişkisi Şîa tarafından maalesef düşmanlık ilişkisine dönüştürülmüştür.

¹⁰ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 209.

¹¹ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 210.

¹² İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 209–210. Mevlâ hadisi için bk. Ahmed b. Hanbel (241/855), *el-Müsned*, I-VI, Müessesetü Kurtuba, Mısır, trs, I, 118 (hadis no: 950); Hâkim Neysaburi (405/1014), Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh *el-Müstedrek ale's-sahihayn*, I-iV, (thk: Mustafa Abdulkadir Ata), Daru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1990, III, 118, 119; İbn Hibbân (354/965), Muhammed, *es-Sahih*, I-XVIII, (thk: Şuayb Arnavut), Müessesetü'r-risale, 2. bsk, Beyrut, 1993, XV, 376; Nesâf (303/915), Ahmed b. İsa, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-VI, Daru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1991, V, 45 (8145. hadis), 108 (8399. hadis), 130 (8466. hadis); İbn Mace (273/887), Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, *es-Sünen*, I-II, (thk. Muhammed Fuad Abdülbâki), Daru'l-fikir, Beyrut, trs., I, 45; İbn Ebî Şeybe (235/849), Ebû Bekir Abdullâh b. Muhammed, *el-Musannef*, I-VII, Mektebetü'r-rüşd, Riyad, 1409, VI, 366 (32072. hadis), 372 (32118. hadis).

¹³ "Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı beğendim."

¹⁴ Bk. Buhârî, *es-Sahih*, IV, 1600 (hadis no: 4145); IV, 1683 (hadis no: 4330); VI, 2653 (hadis no: 6840); Müslim (261/874), *es-Sahih*, I-V, (thk: Muhammed Fuad Abdülbâki), Daru'ihyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, trs., IV, 2312; (hadis no: 3017); Tirmizî (279/892), Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, (thk: Ahmed Muhammed Şakir), I-V, Daru'ihyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, trs., V, 250, (hadis no: 3043, 4); Nesâf, *es-Sünen*, V, 251, (hadis no: 3002); VIII, 114, (hadis no: 5012); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 28, (hadis no: 188).

¹⁵ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 214.

¹⁶ Şeyh Tusî (460/1068), *el-Emâlî*, İntişârât-i dari's-sekâfe, Kum, 1414, s. 289–290.

C. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN VEFATINDAN SONRAKİ GÜNLER, İMAMET VE HZ. ALİ

1. Şîi iddia

Hız. Peygamber'in vefatında Hız. Ali ve bazı ileri gelenler cenaze işleriyle uğraşırken Beni Sâide gölgeğinde Ensar'ın girişimleriyle bir halife seçilmek üzereyken Hız. Ebû Bekir, Hız. Ömer ve bazı önde gelen sahabîler müdahale etmiş, sonunda oradakiler Hız. Ebû Bekir'e biat etmişlerdi. Kendilerinden habersiz halife seçilmesini şık bulmayan Hız. Ali ve yanındakiler bu durumdan rahatsız olmuşlardı. Bunun üzerine bir de Hız. Ebû Bekir'in, Fedek arazini kendisinden talep eden Hız. Ali ve Fatıma'ya Peygamber'in bir hadisine dayanarak vermemesi eklenince belirgin bir kırgınlık ortaya çıktı. Bu konu gerek genel tarih kitaplarında, gerek hususi risalelerde ele alındığı gibi, günümüzde de özel çalışmalarda incelenmiştir.

Şîi bakış açısıyla imamet, tıpkı peygamberliğin Hız. Muhammed (s.a.v.)'e verildiği gibi, Allah tarafından Hız. Ali'ye verilen bir görevdir. Bakış açısı böyle olunca sanki tüm ayet ve hadisler bu konuya işaret ediyormuş gibi yorumlanmıştır. İnanmayanlar ve münafıklar hakkında nerede ne kadar menfi söz varsa bunları da -hâşâ- Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer'in aleyhine olacak şekilde yorumlamışlardı. Açıktır ki, müslümanların çok büyük kalabalığının içinde çok azınlık bir grubun inandığı ve hiçbir sahîh rivâyette bulunmayan mezhebî iddialardır.

Şîi kaynaklarda anlatılanlara göre Hız. Ebû Bekir ve diğerleri günlerce biat etmesi için Hız. Ali'yi beklediler. Nihayet Hız. Ali, Kur'an toplama işini bitirince dışarı çıktı ve mescitte insanlara yüksek sesle seslenerek, artık bir araya getirdiği Kur'an'dan gafil olunmaması doğrultusunda sözler söyledi. Bunun üzerine Ömer, kendi yanlarında olan Kur'an'ın yeterli olduğunu, Ali'nin topladığı Kur'an'a ihtiyaçları olmadığını söyledi.¹⁷

Ömer, Ebû Bekir'e, Ali'nin biati olmadan hilafet işinin yerine oturmayacağını, güven içinde olmayacaklarını söyleyerek onu çağırıp biatını almasını istedi. Ali, gelip giden elçilere bunun ancak kendi hakkı olduğunu, Peygamber (s.a.v.)'in kendisini tayin ettiğini söyleyip onları eli boş gönderiyordu.¹⁸ Ancak Ömer, Ebû Bekir'e ısrarla Ali'nin biatını sağlamasını istiyordu. Ömer, sonuçta diğer elçiler yerine Kunfüz'un gönderilmesini teklif etti. Kunfüz merhamet bilmez, katı yürekli, kaba saba biriydi. Ömer'in akrabası idi.¹⁹ Yanına bir grup adam daha alan Kunfüz, Ali'nin evine varınca izin istedi, ancak Ali Kunfüz'u geri çevirdi. Sonunda Ömer, Kunfüz ve yanındakilere Ali'ye tekrar gitmelerini, orada kendilerine izin verirlerse ne âlâ, vermezlerse zorla evlerine girmelerini söyledi. Fatıma'nın izin vermemesi üzerine heyet geriye dönüp durumu Ömer ve Ebû Bekir'e haber verse de Kunfüz oradan ayrılmadı. Ömer bu duruma fena sinirlendi ve "Kadınlara da ne oluyor" diyerek yanına bir takım adamları daha odun toplasınlar diye yanına alarak Fatıma'nın evine gitti.²⁰

İçlerinde Ömer'in de bulunduğu bu grup evin etrafını odunla çevirdiler. Evde Fatıma, Ali, Hasan ve Hüseyin vardı. Ömer bağırarak "ya dışarı çıkıp Ebû Bekir'e biat

¹⁷ Tabersî (588/1192), Ahmed b. Ali, *el-İhticâc*, Neşr-i Murtaza, Meşhed, 1403, 81-82; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 265-266.

¹⁸ Şeyh Müfid (413/1022), *el-İhtisâs*, Kum 1413, s. 186-187; Tabersî, *el-İhticâc*, 81-82; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 266.

¹⁹ Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, s. 186-187; Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 297.

²⁰ Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 268.

edersiniz, ya da hepinizi yakarım” dedi. Fatıma, “Ey Ömer, senin bizimle ne alıp veremediğin var” dedi. Ömer, “Ey Fatıma kapıyı aç, yoksa sizi evle birlikte yakarım” diye karşılık verdi. Etraftan, “Evde Fatıma da olsa mı yakacaksın” dediler. Ömer, “fark etmez” dedi. Fatıma “Evime girme konusunda Allah’tan kork, vazgeç” dedi.²¹

Fatıma zannediyordu ki, kendisinin izni olmadan bu gelenler eve giremez. Ömer kapıya ayağıyla vurarak kırdı. Kapı kuru hurma dallarından idi.²²

Ömer inat etti, dönmedi ve ateşin getirilmesini istedi, kapıyı tutuşturdu. İçeriye zorla girdi. Fatıma, Ömer’in önüne geçti ve “ey Babacığım, ey Allah’ın Resulü! Neredesin” diye çığlık attı. Bunun üzerine Ömer kılıcını kınından çekerek onunla Fatıma’nın yüzüne vurdu. Fatıma çığlık attı: “babacığım yetiş!” Bu arada Ömer kılıcını çekip Fatıma’nın kollarına vurmaya başladı. Fatıma “Ey Allah’ın Resulü! Arkanda bıraktığın bu Ebû Bekir ve Ömer ne fena adamlar!” diye nida etti. Bunun üzerine Ali yerinden sıçradı, Ömer’in yakasından tutup yere yatırdı, neredeyse onu öldürüyordu. Ancak bu arada Resûlullah (s.a.v.)’in sözünü ve kendisine sabır ve itaat tavsiyelerini hatırladı; evine girmesine izninin olmadığını bildirdi. Bunun üzerine Ömer yardım istedi, hemen insanlar oraya geldiler ve eve girdiler. Ali hiddetlenerek kılıcına davrandı. Kunfüz, Ali’nin kılıcına sarılıp çıkmasından son derece korkarak Ebû Bekir’e koştu. Zira o, Ali’nin kılıcının şiddet ve felaketini biliyordu. Ebû Bekir “hemen git oraya, Ali o halde çıkarsa evine hücum et. Yola gelmezse evlerini yakın” diye talimat verdi. Kunfüz -melun-²³ ve yanındakiler izinsiz olarak Ali’nin evine daldılar.²⁴

Ali hiddetle kılıcına davrandı, fakat Ali’nin önünü kestiler. Sayı bakımından Ali’ye galip gelmişlerdi. Ali onlardan birinin kılıcını almayı denedi, ama üzerine çullandılar. Boynuna bir ip geçirdiler. Bu arada Fatıma, Ali’ye ellerinden almak için kapının yanında aralarına girdi. Kunfüz, Fatıma’nın kollarına kılıcıyla öyle vurdu ki, Fatıma öldüğünde bile kollarında yaranın izleri hala duruyordu. Sonra Ali’yi yerde sürükleye sürükleye Ebû Bekir’in yanına getirdiler. Bu arada Ömer, Ali’nin başında kılıcıyla duruyordu. Halid b. Velid, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Ebû Huzeyfe’nin mevlâsı Salim, Muaz b. Cebel, Muğire b. Şu’be, Üseyd b. Hudaýr, Beşir b. Sa’d ve diğer insanlar Ebû Bekir’in etrafında silahlarıyla bekliyorlardı.²⁵

Selman’a nispet edilerek anlatılmakta olan aynı rivâyette, evine girildiğinde Fatıma’nın örtüsünün üzerinde olmadığı, Fatıma’nın babasının kabrine gitme tehdidi karşısında oradaki herkesin ağlarken Ömer ve daha bazılarının ağlamadığı ve Ömer’in “biz kadın değiliz” dediği nakledilmektedir.²⁶

Ali, Ebû Bekir’in yanına sürüklenirken “Andolsun kendimi kınamıyorum, yanımda kırk kişi durabilseydi hepinizi dağıtırdım, sizinle cihad ederdim, lakin Allah kahretsin şu adamları ki, önce bana biat ettiler, sonra da terk ettiler” diyordu. Bu arada Kunfüz, kılıcıyla Fatıma’yı dövmüş, kapının arkasına onu sıkıştırarak kaburga

²¹ Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 269, 356.

²² Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, s. 186; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 227.

²³ Şii rivâyetlerde geçen ifade ve niyetleri yansıtmaması bakımından sahabe için bu tür ifadelerin kullanıldığını maalesef görmekteyiz. Allah’ın kendilerinden razı olduğunu söylediği sahabiler için bu tür lanet ifadelerine katılmak mümkün değildir.

²⁴ Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 269, 356.

²⁵ Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 270.

²⁶ Selîm b. Kays, *Kitâbü Selîm b. Kays*, s. 587-588; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 270.

kemiklerini kırmış, bu darbelerin tesiriyle Fatıma karnındaki çocuğunu düşürmüştü.²⁷

Ömer, tüm bunlardan sonra Ali'ye "Şu batıl davranışlarını terk et de hemen biat et" dediğinde Ali, "Eğer yapmazsam ne olacak" diye karşılık verdi. Ali'ye verilen cevap, "Seni aşağılık bir şekilde öldürürüz" oldu. Ali, "O takdirde Allah'ın kulu ve Resûlullah (s.a.v.)'ın kardeşini öldürmüş olursunuz" dedi. Ebû Bekir dedi ki: "Allah'ın kulu olabilirsin, ancak Resûlullah (s.a.v.)'in kardeşi değilsin." Bunun üzerine Ali, oradaki herkese Allah'ı şahit tutarak Resûlullah (s.a.v.)'in kendisini kardeşi ilan ettiğini, Gadir-i Hum ve Tebük gazvesinde söylediklerini hatırlattı...²⁸ Ali'nin, imametin kendi hakkı olduğuna dair mescitte söylediği sözlerine karşılık Ömer'in daha fazla dayanamayarak Ebû Bekir'e "sen minberin üzerinde halifesin, bu adam sana savaş açmış; ya biat etsin ya da öldürelim hemen" dedi. Bu arada Ömer'in sözlerini işiten Hasan ve Hüseyin ağlamaya başladılar. Ali onları kucağına basarak "Ağlamayın, babanızı öldürmeye kimsenin gücü yetmez" dedi. Bu arada mescide girerek olaya müdahale etmek isteyen Ümmü Eymen dışarı çıkarıldı. Ömer'in "öldürürüz" tehditleri altında defalarca biat etmeyi reddeden Ali, sonunda avucunu açmaksızın elini uzattı. Ebû Bekir, Ali'nin eline zorla kabul ettirdi ve bunu yeterli gördü. Ali, biat etmeden önce ip hala boğazında iken Harun'un Musa'ya söylediği "Anamın oğlu! İnan ki, bu adamlar beni hırpaladılar, az daha beni öldürüyorlardı" (el-Araf 7/150) mealindeki ayeti okuyordu. Zübeyr de biat teklifini geri çevirmişti. Başta Ömer olmak üzere oradakiler üzerine çullandılar, kılıcını aldılar, yerde sürüyüp dövdüler. Zübeyr gibi Selman'ı da döve döve zorla biat ettirdiler. Daha sonra Ebû Zerr ve Mikdad da istemeye istemeye biat ettiler. Zorla biat ettirilen Ali ve bu dört kişiden başka herkes gönüllü biat etmişti.²⁹

Ali'nin bu zor durumu karşısında Fatıma, "Beni dul mu bırakmak istiyorsunuz, eğer onu bırakmazsanız saçımı başımı açıp dağıtacağım, elbisemi parçalayacağım, babamın kabrine gideceğim, orada Rabbime haykıracağım" diyerek Hasan ve Hüseyin'in ellerinden tutup Peygamber (sav)'in kabrine gitmek üzere dışarı çıktı. Ali, Selman'a "Aman git Muhammed'in kızına yetiş, Medine'de durumlar çok kötü, eğer Fatıma saçlarını açıp dağıtır, elbisesini parçalar, babasının kabrine gider ve Rabbime haykırırsa Medine'ye mühlet verilmez, içindekilerle birlikte yerin dibine geçirilir" dedi. Selman da ona yetişerek, Allah'ın peygamberini rahmet olarak gönderdiğini söyleyip, geri dönmelerini rica etti. Fatıma: "Ey Selman, Ali'yi öldürecekler, artık sabredemem, bırak beni" dedi. Bunun üzerine Selman: "Korkarım ki Medine yerin dibine batılacak, beni Ali gönderdi, sana evine dönmeni emrediyor" dedi. Bunun üzerine Fatıma kocasına itaat ederek eve dönüp sabredeceğini söyledi.³⁰

Fatıma, Ömer'e "Eğer Medine'de günahsızlar olmasaydı, Allah'a andolsun, sizin üzerinize beddua ederdim de hemen kabul olunur, belalar üzerinize gelirdi" dedi.³¹ Hz. Fatıma'nın, Resûlullah'ın gömleğini başına koyup iki oğlunun ellerinden tutarak "Ey Ebû Bekir, demek sen bize yapacağını yapacaksın ha! Oğullarımı yetim, beni de dul bırakmak istiyorsun demek! Eğer günah olmasaydı başımı açar, dağıtır ve Rabbime

²⁷ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 270.

²⁸ Tabersî, *el-İhticâc*, 82-83; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 271-274.

²⁹ Tabersî, *el-İhticâc*, 83-84; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 276-277.

³⁰ Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, s. 186-187; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 228.

³¹ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 250.

haykırırdım" dediği de gelen rivâyetler arasındadır.³²

Rivâyete göre bir ara Ömer, Selman'a "Ey Selman, sen ve Arkadaşın Ali biat ettiniz ya, artık ne yaparsanız yapın" demiş.³³ Rivâyetin devamında Hz. Ali ile Hz. Ömer arasında bir takım daha son derece incitici, kırıcı, dışlayıcı konuşmalar daha aktarılmaktadır.³⁴

Meclisî, yukarıdakiler gibi yine son derece ilginç bir rivâyette Muhammed Bakır'ın, insanların Peygamber (sav)den sonra Ali'ye biat etmedikleri için dinden döndüklerini, bunlardan üç kişinin müstesna olduğunu söylediğini nakletmektedir. Bu üç kişi Mikdad b. Esved, Ebû Zerr, Selman'dır.³⁵ Daha sonra bunlara Ebû Sâsân, Ammar, Şetîra (Şüteyra) ve Ebû Amra'nın katıldığı, sonuçta bu yedi kişinin küfre düşmekten kurtulduğu da gelen rivâyetin arasında yer almaktadır.³⁶

Meclisî, Ebû Cafer Muhammed Bakır'a isnad ederek aktardığı rivâyette, Hz. Ali'nin Ebû Bekir'e biatten insanları alıkoyarak kendisine biate çağırmadığını, zira insanların Allah'a ibadeti bırakıp tekrar putlara tapmalarından, kelime-i şehadeti tamamen terk edip inkâr etmelerinden korktuğunu söylemektedir. Böylelikle Ali'ye, insanların Ebû Bekir'e biat etmeleri, onların putlara tapmalarından daha az zararlı gelmiştir.³⁷

Yukarıda anlatılanların yanlışlığının neresinden tutulacağını kestirmek zordur. Ancak son zikredilen yorum o kadar ilginçtir ki, güya Hz. Ali, Hz. Ebû Bekir'e biat etmeyip kendi imamlığını ilan etse, İslam toplumu hemen puta tapacak! Bu tehlikeyi gören Hz. Ali kendinden fedakârlıkta bulunarak toplumun kelime-i şehadeti-inkâr etmesinin önüne geçmiş. Hz. Ali'nin Hz. Ebû Bekir'e biatini nasıl haklı gösterebiliriz diye bu kadar akıl dışı bir yorum olamaz. Bu yorum inandırıcı olmaktan son derece uzaktır. Tevhidi tanımış, Allah'ın önünde kendi isteğiyle boyun eğip namaz kılmış, peygamberleriyle canlarını tehlikeye atarak Allah için savaşmış insanların, Hz. Ali kendilerini Ebû Bekir'e isyan etmeye ve kendisine biat etmeye çağırdı diye hemen puta tapmaya geri döneceklerini iddia etmek son derece akıl dışı bir iddiadır. Hz. Fatıma'nın da 'açılıp saçılım' dediği iddiası akıl dışılık bakımından bundan geri bir şey değildir. Bu düşüncelerin Ehl-i Beyt adına birileri tarafından uydurulduğu açıktır.

Kendisine yardımcı olacak yeterli sayıda adam bulamayınca Hz. Ali de mecburen biat etmiş gözükmüş, gerçek durumu içinde gizlemiştir.³⁸ Kendisiyle ilgili bu durumu anlatırken Hz. Ali, Selman'a güya şöyle demiş: "Peygamber (s.a.v.) bana haber verdi ki, ben öldükten sonra insanlar Beni Sâide gölgeliğinde Ebû Bekir'e biat edecekler ve bizim delilimizi, hakkımızı elimizden alacaklar. Sonra mescide gelecekler ve benim minberim üzerinde Ebû Bekir'e ilk biat eden yaşlı bir adam suretindeki İblis olacaktır."³⁹

³² Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 252.

³³ Tabersî, *el-İhticâc*, 83-84; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 278.

³⁴ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 279.

³⁵ Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, s. 10; Keşşî (4. hicrî asır), Muhammed b.Ömer, *er-Ricâl*, İntişârât-i dânişgâh-ı Meşhed, İran, 1348, s. 11; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 236, 253.

³⁶ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 238.

³⁷ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 255.

³⁸ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 255.

³⁹ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 263.

Uydurmaların hepsi kötüdür ama uydururken de biraz insafı olmak lazımdır! Gerçekten de, Ebû Bekir'e ilk biat edenin şeytan olduğunu söyleme, şeytanların razı olduğu bir iktidar olduğunu haber verme ile Hz. Ali ve Peygamber (s.a.v.)'i yan yana getirmek çok çirkin bir iftiradır. Akıllı ve düşünen birinin tamamen mezhebî kaygularla uydurulduğunu göreceği böyle bir haberi çekinmeden rivâyet eden Meclisî, bu haberi daha ölmeden önce bildiren ve Ali'nin dikkatini çeken Resûlullah ile vukuundan önce olaydan haberdar olan Hz. Ali'nin, Peygamber (s.a.v.)'in henüz hayatta iken Hz. Ebû Bekir'i imamete tayin etmesini, Hz. Ali'nin de onun ardında namaz kılmasını nasıl açıklayacaktır? -Hâşâ- iki yıldan çok, şeytanların biat ettiği Ebû Bekir'in ardında Hz. Ali'nin namaz kılmasını makul bir şekilde yorumlamak mümkün değildir. Ancak takıyye adı altında uydurulan iki yüzlülük ile bunu izah etmek imkânsızdır. Dolayısıyla Hz. Ali bundan son derece temiz ve uzaktır.

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Öncelikle sadece Ehl-i Sünnet'in değil Şîa dışındaki diğer grupların da Şîî rivâyetlerin kabul edilemeyeceğini söylediklerini zikretmek gerekir. *Nehcü'l-belâğa* şerhinin sahibi İbn Ebi'l-Hadid, İmamiyye'nin Hz. Ali lehinde kesin diye iddia ettikleri nassların asla kesinlik bildirmediğini söyledikten sonra, "Resûlullah (s.a.v.)'ın vefatını takiben Ali'ye zorla biat ettirmek için Kunfüz'ün Fatıma'nın evine gönderilmesi; yine Kunfüz'ün Fatıma'ya kırbaçla vurması, onu yaralaması, ölümünde bile Fatıma'nın kolunda yara izinin kalması; Ömer'in Fatıma'yı kapı ile duvar arasına sıkıştırıp karnındaki çocuğunu düşürmesine sebep olması; Fatıma'nın "yetiş babacığım" diye bağırması; Ali'nin boynuna ip geçirilip sürüklene sürüklene aşağılanarak mescide biat için götürülmesi; bunun ardından Fatıma'nın çığlık atması, haykırması, lanet ve beddualar yağdırması; oğulları Hasan ve Hüseyin'in onunla birlikte ağlaması; Ali'nin mescide vardıklarında biati reddetmesi, ölümle tehdit edilmesi; Ali'nin yüzlerine karşı onları münafıklıkla suçlaması" ve benzeri sözlerin son derece çirkin, iğrenç olduklarını, bunların kesinlikle aslının olmadığını ve Şîî kaynaklar dışında hiçbir yerde bunların bulunmadığını belirtmektedir.⁴⁰

Adı geçen Kunfüz adlı sahabî⁴¹, Hz. Ömer'in -hâşâ- tetikçisi gibi takdim edilmektedir. Hâlbuki Ehl-i Sünnet kaynaklarında ne Fatıma'nın darp edilme olayından ne de Kunfüz'ün buna karıştığından söz edilir. Burada Peygamberin ciğerparesi kullanılarak zihinde kurgulanan ve duygu sömürüsü yapılan bir olay izlenimi hemen ortaya çıkmaktadır.

Nitekim Bâkullânî, Hz. Ömer'in Hz. Ali'yi bir ipe sürükleterek onun zorla biat etmesini sağladığı, Fatıma'ya şiddet kullanıp çocuğunun düşmesine sebep olduğunu anlatan Şîa kitaplarındaki rivâyetlerin kabul edilemez olduğunu söylemektedir.⁴² İlginç olan odur ki, herkesin gözü önünde cereyan bir olayın nasıl olur da sadece Şîa kaynaklarında yer aldığıdır. Peygamber kızı ve damadı darp edilecek, sonra da bunca

⁴⁰ İbn Ebi'l-Hadid (656/1258), Abdülhamid Şerhu *Nehcü'l-belâğa*, 10 c.de 20 c., Kitaphâne-i Ayetullah Mer'aşî, Kum, 1404, II, 59-60.

⁴¹ İbn Abdülberr (463/1071), Yusuf b. Abdillâh, *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*, I-iV, Daru'l-cil, Beyrut, 1412, III, 1307. Kunfüz b. Umeyr, Hz. Ömer döneminde bir ara Mekke'de valilik yapmış, sonra görevden alınmıştır. Kunfüz, lakap olup bu zatın gerçek ismi Haleftir. (a.e., IV, 1454; İbn Hacer (852/1448), Ahmed b. Ali el-Askalani, *Nüzhetü'l-elbâb fi'l-elkâb*, Mektebetü'r-reşid, Riyad, 1989, s. 103).

⁴² Bâkullânî (403/1013), Ebû Bekir Muhammed b. Tayyib, *Kitabu Temhidü'l-evâil ve telhisi'd-delâil*, Müessesetü'l-kütübi's-sekafiyye, Beyrut, 1987, s. 514-515.

sene mallarını ve canlarını Hz. Peygamber'e feda eden o kadar insan sus pus olup mal-iktidar kavgasında bunları hiç umursamayacak. Hatta Ali'ye itaat etmemekle küfre düşecekler. Peygamber de yanı başındaki o kadar ikiyüzlü ve kendisi ölür ölmez küfre düşecek canileri bilmeyecek. Şii mantığına göre hâşâ öyle bir peygamber ortaya çıkıyor ki, o peygamberin ömür boyu uğraşması sonucunda birkaç kişi hariç koskoca irtidat eden bir gürûh geride kalacak. Bu da o demektir ki, nebevî hareket hâşâ son derece başarısızdır. Ortaya çıkan tüm bu yorumların çirkinliğinden Allah'a sığınıyoruz. Hz. Ali'nin Hz. Ebû Bekir'den önce halife olması gerektiği bahasına Hz. Peygamber'in onca değerli ve büyük arkadaşlarını bir kalemde küfre nispet edecek derecede silip atmanın aşırı bağnazlık, ideolojik tutuculuk ve mezhepçilikten başka bir şeyle izahı mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, asırlardır İslam ümmeti böyle çirkin iddiaları, Ehl-i Beyt'in temiz ve şerefli konumu duygu sömürsü olarak kullanılsa bile kabul etmemiş; ne tür haberlere itimat etmiş, ne de bu görüşlere taraf olmuştur. Bu tür aşırı görüş sahipleri de ancak başka müslümanlarla kaynaşmaksızın, kendi kendilerine son derece azınlık bir grup olarak, takıyye ile gerçek niyetlerini gizleyerek ve bu kadar akıl dışı bir inanışı devam ettirebilme adına Ehl-i Sünnet dünyasını aşırı düşman olarak karşılarında görmek suretiyle var olagelmişlerdir. Ehl-i Sünnet bid'at ehli de olsa bu tür grupları İslam içinde görürken maalesef Şîa, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi Peygamber (s.a.v.)'in en yakın arkadaşlarını bile İslam içinde görememektedir.

Hz. Ömer'in, Hz. Ebû Bekir'e biate gelmeyen Hz. Ali'nin evine giderek kendisini biate çağırdığı, Zübeyr b. Avvam'ın sert karşılık verdiği ve gergin bir ortamın varlığı, insanî özellikler içerisinde değerlendirildiğinde normal olarak karşılanabilir.⁴³ Gerginlik içinde kızgınlık ile ufak tefek kırgınlıkların olması ve sert konuşmaların normal olarak görülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Kendilerinin olması gerektiğini düşündükleri bir yerde olmamanın getirdiği kırgınlık ve kızgınlık Zübeyr'in biraz aşırı tepki göstermesine sebep olmuştur. Zübeyr nasıl heyecanlı ve fevrî ise, Hz. Ömer'in karakteri de çabuk asabileşen ve hak bildiği bir şeyin hemen olmasını isteyen bir yapıdadır. Buna karşın Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali'nin karakterlerinin daha sakin gibi olduğu gözükmemektedir. Karakter farkına rağmen hepsinin ortak özellikleri hak bildiklerini çekinmeden savunmalarıdır.

İbn Kesir, Hz. Ali'nin, Hz. Ebû Bekir'e biatinin Peygamber (s.a.v.)'in vefatının birinci ya da ikinci gününde gerçekleştiği sonucuna varmaktadır. Hz. Ali'nin Hz. Ebû Bekir'e imamet noktasında biat ettiğini, zira onun arkasında namazlarını kıldığını ve onunla mürtedlere karşı savaşa çıktığını belirtmektedir.⁴⁴

Hz. Ebû Bekir'e biat edildiğinde Hz. Ali ve Zübeyr, Hz. Fatıma ile istişareyi sürdürdükleri ve evde buldukları bir dönemde Hz. Ömer, Hz. Fatıma'nın yanına gelmiş ve şöyle demiştir: "Ey Allah Resûlü'nün kızı! Yaratıklardan hiç kimseyi babandan daha çok sevmezdik. Babandan sonra da bize, senden daha sevimli gelen hiç kimse yoktur." Hz. Ömer daha başka bazı sözler söyledikten sonra Hz. Ali ve Hz. Zübeyr, Hz. Fatıma'nın yanına girdiler. Fatıma onlara: "Doğruyu ve hakkı yakalamak üzere gidin" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali ve Hz. Zübeyr, biat etmedikçe eve dönmediler.⁴⁵

⁴³ Taberî (310/923), Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'l-ümmem ve'l-mülûk*, I-V, Daru'l-kütübü'l-ilmîyye, Beyrut, 1407, II, 233-234.

⁴⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 249.

⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I-II, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1403, I, 364; Hâkim, *el-Müstedrek*, III,

Ehl-i Sünnet kaynakları ne varsa onu zikretme durumunda olmuş, herhangi bir şeyi örtbas etme çabasına girmemişlerdir. Kırgınlık varsa onu, razılaşma varsa onu, küslük varsa onu ve boyutunu, övgü ya da yergi ifadeleri neyse onları rivâyet etmekten çekinmemişlerdir. Bu bağlamda Hz. Ali ile Hz. Ömer arasında biraz gerilim olduğu açıktır. Ancak bunun sebebi, her iki tarafın da dinî bir gerekçe ile hakkın kendi tarafında olduğuna inanmalarıdır.

Zorlu'nun da ifade ettiği gibi tarihî hakikatler karşısında Hz. Ali'nin Hz. Ebû Bekir'e -gecikmeli de olsa- biatini itiraf etmek zorunda kalan Şîa, piyasaya sürdüğü rivâyetlerle bu biatin baskı ve şiddetle alındığını ispat etmeye çalışmıştır. Yine tarihî gerçekler karşısında Hz. Ali'yi Hz. Ebû Bekir'e karşı savaştıramayan Şîa, bazen Haşim Oğulları tarafından kaderiyle baş başa terkedilmiş, bazen Ensar tarafından yardımsız bırakılmış ve bazen de hakkını duygusal konuşmalarla isteyip karşındakileri pişmanlığa uğratan ve ağlatan mağdur ve mazlum bir Ali portresi çizmeyi başarmıştır.⁴⁶

Ehl-i Sünnet'in rivâyetlerindeki olaylar, ana çatısı bozulmadan Şîi damgası vurularak piyasaya sürülmüş, olayların gerçek yönleri ideolojik tasavvurlarla karıştırılarak gerçekten olmuş imajı verilmeye çalışılmıştır.⁴⁷

Ön yargısız bakıldığında pek çok abartılı noktayı rahatlıkla tespit etmek mümkündür. Bu tür rivâyetlerin bütünüyle reddedilmesi taraftarı değil; çünkü bu tür rivâyetlerde gerçekler de gündeme getirilmektedir. Görünen odur ki, Şîa, yeni bir senaryo yazmak yerine tarihî gerçeklere kendi ideolojik bakışını yansıtan unsurlar ve olgular ilave ederek rivâyetler piyasaya sürmeyi her zaman tercih etmiştir.⁴⁸

Hz. Ömer'in onca kıymet ve değerine, İslam'a hizmetine, dünya nimetlerini terk edip Allah yolunda yürüyen ve Peygamber'in en yakın arkadaşlarından biri olmasına rağmen Şîa tarafından tam tersi bir yerde gösterilmeye çalışılması, bu ideolojik ve son derece taraflı, hasmâne çabanın bir sonucudur.

Hz. Ömer'in yaptığı, büyük bir dâhilî karışıklığa yol açabilecek Beni Sâide gölgelediği toplantiya zirvede bir sorumlulukla yaklaşarak -Sa'd b. Ubade dışında-oradaki müminlerin ittifakıyla Hz. Ebû Bekir'e biatin gerçekleşmesini sağlamasıdır. Ali'nin beklentilerinin olması son derece normaldir. Nitekim beklentisi olan sadece Ali de değildir. Ensar'ın ileri gelenleri de kendilerini imamete layık görmüşlerdir. Ümmetin imameti yürütebilecek derecede böyle çok kabiliyetlere sahip olması, İslam toplumunun zenginlik ve güçlerindedir. Sonuçta kim başa gelirse gelsin İslam'a göre yönetecekti. Bu noktada Hz. Ali ile Hz. Ebû Bekir'in bir farkı yoktur. Tarih ve toplum felsefesi açısından da uygun olan budur. İnsanlar gelip geçicidir, fakat ilkeler ve kurumlar kalıcıdır, hak daimîdir. Peygamber'den sonra on iki imamın imamlığı hak olsaydı ve fiilen onlar imamlık yapmış olsalardı, onlar da ölünce ne olacaktı. İktidarın kıyamete kadar babadan oğula mı kalması gerekecekti? O zaman on iki ile sınırlamanın bir manası kalmazdı. Peygamberin ölümünün de manası olmazdı. Zira herkes ölümü tadacaktı. Az önce de belirttiğimiz gibi bâkî kalan kaynağı Kur'an ve sünnet olan İslam'ın kendisidir. Bundan sonra emanet tüm müminlerin omzundadır. Ali de

→ →

168 (hadis no: 4736). Hâkim bu hadisin isnadının Buhari ve Müslim'in şartlarına uygun olarak *Sahih* olduğunu söylemektedir.

⁴⁶ Zorlu, Cem, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, Yediveren Yay., Konya, 2002, s. 212.

⁴⁷ Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 213.

⁴⁸ Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 213-214.

ölümlüdür, on iki imam da ölümlüdür. Derisi siyah da olsa layık ve ehil olduğu sürece müslümanlardan herhangi biri bu emaneti yüklenebilir. Sonuçta tabi olunan kişiler değil, Hakk'ın, İslam'ın kendisidir.

İmamet konusu Şîa'nın problem yaptığı tek konu değildir. Fedek arazisinin geride kalanlara bırakılıp bırakılmama konusu da onların sorun haline getirdikleri konulardan biridir.

D. FEDEK KONUSU VE HZ. FATİMA

1. Şîi iddia

Hiz. Peygamber vefat edince kızı Fatıma, Hiz. Ebû Bekir'in Fedek arazisini kendisine vermesini talep etmiş, Hiz. Ebû Bekir bu isteği 'peygamberlerin miras bırakmadıkları' hadisine dayanarak reddetmiştir.

Olayın incelenme yeri burası değildir. Bununla birlikte Hiz. Ömer'le ilgili bazı iddiaları yeterli gördüğümüz miktarda ele almaya ve bunları değerlendirmeye çalışacağız. Şîa kaynakları, Ali'nin biati meselesinde ev yakan, Fatıma'yı kırbaçlayan, çocuğunu düşürmeye sebep olan, Ali'yi darp eden bir Ömer tasviri yapmışlardır. Hiz. Peygamberin vefatından sonraki ilk günleri bu şekilde kin, nefret, acı ve mağduriyetle birlikte işlemişler, büyük bir Ömer karışıklığı ortaya koymuşlardır.

Rivayetlerinde Fatıma'nın miras talebi karşısında Hiz. Ebû Bekir'in neredeyse verme taraftarı olduğu, ancak Hiz. Ömer'in araya girerek bu arazinin kendisine verildiğine dair şahit getirmesini söyleyerek buna engel olduğu, Ümmü Eymen'in şahitlik etmeyi istemesi üzerine Hiz. Ömer'in, Arapçayı doğru dürüst bilmeyen yabancı bir kadının şahitliğinin kabul edilemeyeceğini ve Ali'nin de taraf olduğundan dolayı şahit olamayacağını söylediği anlatılmaktadır.⁴⁹

Hiz. Ebû Bekir ve Hiz. Ömer'in, Hiz. Ali'nin de izniyle Fatıma ile görüştikleri, "Allah senden razı olsun, bizden razı olmanı rica ediyoruz" diyerek hata ettiklerini, bundan döndüklerini ve af istemeye geldiklerini söyledikleri anlatılmakta, Fatıma'nın buna karşılık Peygamber (s.a.v.)'in "Fatıma benden bir parçadır, onu inciten beni, beni inciten Allah'ı incitir" hadisini hatırlatarak ellerini semaya açıp "Allahım bu ikisi beni incittiler, bunları sana şikâyet ediyorum ve asla onlardan razı olmuyorum. Hatta babam Resûlullah (s.a.v.)'a kavuştuğumda sizleri ona şikâyet edeceğim" diye beddua ettiği dillendirilmektedir. Hiz. Ebû Bekir'in biraz daha duyarlı davranarak "eyvah" dediği ve titrediği aynı rivayette anlatılırken, Ömer'in "Bir kadının sözlerinden dolayı titriyor musun, ey Resûlullah'ın halifesi" diye soğuk davrandığı ifade edilmektedir.⁵⁰

Görüldüğü gibi Şîa düşüncesinde Hiz. Fatıma'ya Fedek arazisinin verilmemesi olayında da başkahraman yine Hiz. Ömer'dir. Bir ara pişman olup özür dilemeye gelen Hiz. Ömer, Şîa kaynaklarında Fatıma'nın rızasını alamamış -hâşâ- bir bedbahttır.

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Ehl-i Sünnet ile Şîa arasındaki köklü ihtilaflardan biri olan Hiz. Peygamber'in miras bırakmadığı ve Fedek arazisi meselesi bu makalenin esas konusu değildir.

Bizim ele alacağımız konu, Fedek arazisinde mirasın durumu olmadığından burada da Hiz. Ömer ile Hiz. Ali arasındaki münasebetin boyutlarını ortaya koymaya çalışacağız.

⁴⁹ Tabersî, *el-İhticâc*, 90-92; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 302.

⁵⁰ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 303-304.

Devlet yönetimi Hz. Ebû Bekir'de olduğuna göre Fedek arazisi meselesinin de ilk elden sorumlusu Hz. Ebû Bekir'dir. Ancak Hz. Ömer de aynı rivâyette bulunmakta ve bu konuda tabii olarak Hz. Ebû Bekir'in uygulamasını paylaşmaktadır. Onlardan Peygamber (s.a.v.)'den işittiklerinin aksiyile amel etmelerini beklemek mümkün değildir.

İbn Kesir, Fedek konusunda, Hz. Ebû Bekir'in ve daha başka sahabîlerin rivâyet ettikleri "*peygamberler miras bırakmazlar*" hadisinden⁵¹ Hz. Fatıma'nın haberinin olmadığı, Fatıma'nın kendisi açısından bu konuyu bilmesi gerektiğini düşündüğü ve bundan dolayı Hz. Ebû Bekir'e kurgun olduğu sonucuna varmaktadır. Bu olaylar üzerine Hz. Fatıma'nın hatırını gözeterek Hz. Ebû Bekir'e biraz mesafeli duran Hz. Ali, onun vefatından sonra biatini yenilemek durumunda kalmıştır. Biatini yenilemeden önce, Fatıma'nın da ölümüyle halkın Hz. Ali'ye eski teveccühününün olmadığı görülmektedir. Zira halkın Fatıma'ya büyük saygı ve sevgisi vardı.⁵²

Esasen olaya bakıldığında Fedek ihtilafı peygamberlerin miras bırakmadığı hadisi ile çözülmüş olmalıdır. Zira peygamber sözünün olduğu yerde başka bir hükme gidilmesi kesinlikle caiz değildir.

Öyleyse bu hadis, sadece bu malların tasarrufunu ele geçirmek gayesi ile Hz. Ebû Bekir tarafından gündeme getirilen bir hadis değil, pek çok sahabî tarafından da bilinen bir hadistir. Kaldı ki, Hz. Ebû Bekir gibi bir şahsiyet tek başına bu rivâyeti aktarmış olsa bile, kabul edilmesi gerekir; zira sadakati Hz. Peygamber tarafından tescil edilmiş bir şahsiyetin hiçbir menfaati olmayan bir konuda yalan söylemesi ve meseleyi çarpıtması düşünülemez. Maddî bir menfaatin varlığı farz edilse bile, Hz. Ebû Bekir gibi bir zattan töhmete sebep olacak böyle bir davranış beklenemez. Kaldı ki, bu mallardan hiçbir özel harcama yapmamış, tamamını kamu yararına harcamıştır.⁵³

Pek çok sahabîden gelen 'peygamberlerin miras bırakmadığı' hadisinden Hz. Ali ve Abbas'ın da haberi vardır. Hz. Ömer, Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr b. Avvam ve Sa'd b. Ebî Vakkas'la konuşurken Hz. Ali ve Abbas da girmek için izin istemişlerdir. Abbas miras meselesini yine gündeme getirmiş ve Hz. Ali ile aralarında Peygamber'den kalan mal konusundaki ihtilafı Hz. Ömer'in hüküm vermesini istemiştir. Hz. Ömer, Allah'ın adını vererek oradaki topluluğa peygamberlerin miras bırakmadığı hadisini işitip işitmediklerini sormuş, onlar da işittiklerini söylemişlerdir. Sonra Hz. Ali ve Abbas'a dönerek aynı şekilde Allah adına yemin verdirerek Peygamber (s.a.v.)'in "*biz peygamberler miras bırakmayız, bıraktığımız her şey sadakadır*" buyurduğunu işitip işitmediklerini sordu. Hz. Ali de Abbas da bu hadisi bildiklerini ifade etmişlerdir.⁵⁴

⁵¹ Buhari, *es-Sahih*, III, 1126 (hadis no: 2926, 2927); III, 1360 (hadis no: 3508); IV, 1481 (hadis no: 3810); IV, 1549 (hadis no: 3998); VI, 2474 (hadis no: 6346); VI, 2474 (hadis no: 6349); Müslim, *es-Sahih*, III, 1379-80 (hadis no: 1758-59); III, 1388 (hadis no: 1761); Ebû Davud (275/888), Süleyman b. Eş'as, *es-Sünen*, I-IV, thk: Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, Daru'l-fikr, Beyrut, trs., II, 157-8 (hadis no: 2968, 9); II, 160 (hadis no: 2976); Tirmizî, *es-Sünen*, IV, 157 (hadis no: 1608); IV, 158 (hadis no: 1610); Nesâî, *es-Sünen*, VII, 132 (hadis no: 4141); VII, 135 (hadis no: 4148); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 25 (hadis no: 172); IV, 1 (hadis no: 9). Bu hadis, Ebû Bekir, Ömer, Osman Aişe, Ebû Seleme, Ebû Hüreyre, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr, Sa'd b. Ebî Vakkas gibi ileri gelen sahabîlerden rivâyet edilmiştir.

⁵² İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 249-250.

⁵³ Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 230.

⁵⁴ Buhari, *es-Sahih*, III, 1126 (hadis no: 2926) ve diğerleri.

Buradaki problem, Hz. Ebû Bekir döneminde taleplerine olumlu cevap verilmeyen Hz. Ali'nin ilgili hadisi bildiği halde neden Hz. Ömer'den Fedek ile ilgili yeni talepte bulunduğudır. Anlaşılan Hz. Ali -hâşâ- Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i yalancı saymamaktadır. Hadisi şerife rağmen Hz. Ali'nin talebi, o anlama gelmektedir ki, Hz. Ali, miras yasağının peygamberin bıraktığı her şeye şamil olmadığını, Fedek gibi arazi ve akarların hadisteki ifadeden ayrı olması gerektiğini ve bu konuda tasarrufunun kendilerine kalması gerektiğini düşünmektedir. Anlaşılan hadisin yorumunda farklı düşünceler vardır.⁵⁵

İbn Kesir'in zikrettiği pek çok nakle bakıldığında⁵⁶ Hz. Peygamber'in malından mirasçılara pay kalacağına dair herhangi bir rivâyet olmadığı açıkça ortadadır. Bazı sahabenin bunu bilmemesi ve olayı sadece baba ile çocukları ve eşleri arasındaki ilişki olarak görmeleri, çocuk ve eşlerin mirastan pay istemeleri peygamberlerin mirasçı bırakmadıkları gerçeğini değiştirmez. Çünkü peygamberlerin miras bırakmadıkları pek çok sahabînin bizzat peygamberden işittikleri bir hakikattir. Esasen mirastan pay isteyenler sadece Fatıma ve Hz. Ali değildir. Hz. Peygamber'in eşleri de miras istemiş, bunun için Osman'ı göndermişler, ancak Aişe müdahale etmiş, kızmış ve "peygamberlerin miras bırakmadıkları, geride kalanların sadaka olarak bırakıldığı" hadisini hatırlatarak buna engel olmuştur.⁵⁷

Hz. Fatıma ölünceye kadar Hz. Ebû Bekir'le konuşmamıştır, cümlesini, diğer rivâyetlerle birlikte değerlendirmek suretiyle, bir daha bu meseleyi gündeme getirmemiştir, şeklinde anlamak daha mantıklı ve Hz. Fâtıma gibi Peygamber kızına daha yaraşır bir durumdur. Çünkü ortada pek çok kaynak tarafından zikredilen bir hadis varken, Hz. Fâtıma'yı bu hadise rağmen davasında ısrarcı bir şahsiyet olarak görmek ve takdim etmek, ancak bu tavrından siyasî bir rant ümit eden Şîa'ya uygun düşmektedir. Şîa, rivâyetin ana çatısını bozmadan, ufak bir ibare değişikliği ile düşüncesine tarihî bir destek arama çabası içerisindedir. Onlar, çok küçük bir operasyonla, Hz. Fâtıma'nın artık bir daha bu meseleyi Hz. Ebû Bekir'le konuşmadığı tarzındaki ibareyi, "Ölünceye kadar Hz. Ebû Bekir'le konuşmamıştır." şekline çevirmiştir. Doğrusu Hz. Fâtıma, ölünceye kadar Hz. Ebû Bekir'le konuşmamıştır; ama bu meseleyi konuşmamıştır.⁵⁸

Hz. Ömer'in hilafeti döneminde, hadisin tasarrufunu yöneticiye bıraktığı bu mallardan, Medine'deki Benî Kurayza ile Benî Nadîr mallarının tasarrufunu iki yıl ümmet adına kendi elinde tuttuktan sonra, Hz. Peygamber'in yaptığı gibi yapmak şartı ile Hz. Ali ile Hz. Abbas'a bırakmış; Fedek arazisi ile Hayber'deki hissenin tasarrufunu ise kendi elinde tutmuştur. Daha sonra Medine'deki bu malların tasarrufunu tamamen Hz. Ali almış, ondan Hasan b. Ali'ye, ondan Hüseyin b. Ali'ye, ondan Ali b. Hüseyin ile Hasan b. Hasan'a ve bunlardan da Zeyd b. Hasan'a intikal ederek devam etmiştir.⁵⁹

⁵⁵ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 289; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, I-XIII, Daru'l-marife, Beyrut, 1379, VI, 202.

⁵⁶ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 282-291.

⁵⁷ Malik, *Muvatta*, II, 993 (hadis no: 1802); Buhari, *es-Sahih*, IV, 1479 (hadis no: 3809).

⁵⁸ İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, VI, 202; Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 227-228. Ali'nin biati ve Fedek arazisini mirası meselelerinin geniş rivâyet ve yorumları için Cem Zorlu'nun adı geçen kitabına bakınız.

⁵⁹ Bk. Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 230-231.

E. FATİMA'NIN ÖLÜMÜ VE HZ. ALİ'YE SUİKAST

1. Şîi iddia

Fatıma, durumu ağırlaşınca Ali'ye cenazesini Allah'ın düşmanlarından kimsenin görmemesi ve namazını kılmamasını vasiyet etti. Fatıma ölünce Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer taziyeye gelerek kendilerinden habersiz defnedip namaz kılmamalarını istedi. Gece olunca Ali, yanına Abbas, Fazl, Mikdad, Selman, Ebû Zer ve Ammar'ı alarak Fatıma'nın namazını kılıp defnettiler.⁶⁰

Yine Şîi kaynaklara göre Ömer, Ebû Bekir'e dönerek "ben bunların böyle yapacaklarını sana söylememiş miydin" dedi. Abbas, bunun Fatıma'nın vasiyeti olduğunu söyleyince Ömer, bunu Haşim oğullarının eski kin ve kıskançlıkları ile irtibatlandırdı ve Fatıma'nın cesedini çıkarıp cenaze namazını kılacağını söyledi. Ali de yemin ederek, eğer böyle yaparsa kılıcını çekeceğini söyledi. Bunun üzerine Ömer'in cevap vermeye gücü kırıldı ve sustu. Zira biliyordu ki Ali yemin ederek konuştuğunda dediğini yapar.⁶¹

Bundan sonra Ebû Bekir ve Ömer'le birlikte diğerleri, Ali'nin hayatta olduğu sürece hilafet işinin iyi yürümeyeceğine ve iktidarı sarsacağına karar vererek Ali'nin öldürülmesine karar verdiler. Ömer, Halid b. Velid'e bu işi havale etti. Halid zevkle kabul etti. Ebû Bekir, Halid'e akıl vererek sabah namazına kılıçla gelmesini, Ali'nin yanında namaz kılmamasını ve selam verir vermez boynunu vurmasını söyledi. Daha sonra Ebû Bekir, bunun pek şiddetli savaflara yol açacağını düşünerek vazgeçti, pişman oldu. Ebû Bekir o gece uyumadı. Sabah namazına gittiğinde baktı ki, Halid silahlı ve Ali'nin yanına durmuş. Kamet getirildi ve Ebû Bekir ne dediğini bilmeden düşünceli düşünceli namazı kıldırdı. Ebû Bekir tahiyatı okuyunca selam vermeden Halid'e bağırdı ve yapmamasını, eğer yaparsa kendisini öldüreceğini söyledi. Sonra sağına ve soluna selam verdi. Ali de bir şeyler olacağını sezmişti. Tüm bunlardan sonra Ali sıçrayıp Halid'in iki yakasını topladı, onu yere yatırdı, göğsünün üzerine oturdu ve onu öldürmek üzere kılıcını aldı. Mescittekiler Halid'i kurtarmak üzere birleştiler, ancak güç yetiremediler. Sonunda Ali, Halid'i serbest bıraktı...⁶²

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Görüldüğü gibi Şîi rivâyetlerde Hz. Ömer ve Ali -hâşâ- birbirlerinin amansız düşmanlarıymış gibi bir havada anlatılmaktadır. Hâlbuki gerçekler asla böyle değildir. Şîi kaynaklardan başka yerde bu rivâyetleri bulmak imkânsızdır.

Şîi kaynaklara bakılırsa Hz. Ömer bir suikastçıdır, kiralık katil tutarak Hz. Ali'yi öldürtmek istemiştir. Hz. Ebû Bekir de ortakçısıdır. O kadar asılsız bir iddiadır ki, kaç yapayım derken göz çıkartan türden, Hz. Ali'nin yüceliğini, mazlumluğunu, mağdurluğunu anlatalım, Ömer ve Ebû Bekir'i yerelim derken -hâşâ- en yakınındaki hainleri, inkârcıları, ikiyüzlüleri bilemeyen, dostundan düşmanından habersiz, namaz imamlığı için kimi öne geçireceğini bilememiş bir peygamber portresi çizilmiş olmaktadır. Hz. Peygamber de, Hz. Ebû Bekir de, Hz. Ömer de, Hz. Ali de tüm bu iftira ve hezeyanlardan son derece uzaktır. Şîi kaynaklı rivâyetlerin uydurma olduğunda kuşku yoktur.

Buhari ve Müslim'de de Fatıma'nın Hz. Ali tarafından geceleyin defnedildiği ri-

⁶⁰ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 304; XLIII, 199.

⁶¹ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 305; XLIII, 199.

⁶² Tabersî, *el-İhticâc*, 93-94; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XXVIII, 305-307.

vâyeti vardır.⁶³ Onun geceleyin defnedilmesi, cenazesinin herkesten kaçınıldığı manasına gelmez. Zira Peygamber (s.a.v.) de gece defnedilmiştir.⁶⁴

Cenazesinde kimsenin olmadığı iddiası da doğru değildir. Hz. Ebû Bekir'in cenaze namazını kıldığı, hatta İbn Hacer'in aktardığına göre Hz. Ömer'in de cenazede bulunduğu rivâyet edilmektedir.⁶⁵

Fatıma hastalandığında Hz. Ebû Bekir, ziyaret etmek istemiş, Hz. Ali'nin de oluruyla bu ziyaret gerçekleşmiştir. Hz. Ebû Bekir, olup bitenler hakkında Fatıma'yla konuşmuş, ondan razılık dilemiş, Fatıma da Hz. Ebû Bekir'den razı olmuştur.⁶⁶

Arada olan kırgınlıklara rağmen sahabenin birbirinden razı olması ve benzeri bilgiler, Ehl-i Sünnet kaynaklarının hiçbir rivâyeti saklamadığını gösterdiği gibi, yapılan yorumlar da müslümanları ve sahabeyi dışlayıcı değil, kuşatıcı ve yapıcıdır. Onların da diğer insanlar gibi ümitlerinin olduğu, kızdıkları, sevindikleri, birbirlerine darıldıkları, affettikleri gerçeğini bilerek yorum yapma, sahabeyi daha gerçekçi değerlendirme imkânı vermektedir. Şîa, bir tarafta masum imamlar anlayışıyla peygamber dışında süper insan modelini aşırı kutsarken, diğer taraftan bu kutsallığı billurlaştırma adına ileri gelen sahabileri aşırı kötüleme ve dışlama aşırılığına düşmektedir. Ehl-i Sünnet'te ne aşırı yüceltme, ne de değerinden aşağı düşürme vardır. Bu yönleriyle sahabenin örnekliği, hata ile malul olan beşer tabiatına uygun düşmektedir. Varsa bir yanlış oraya düşülmemeli, hatalardan dönebilme erdemi gösterilmelidir. Sahabenin bir takım hataları imanlarına, Allah'a ve peygambere gönülden bağlılıklarına ve dürüstlüklerine asla zarar vermez.

F. HZ. ÖMER'İN HZ. ALİ'NİN KIZI ÜMMÜGÜLSÜM İLE EVLENMESİ KONUSU

1. Şîi iddia

Esasen Hz. Ömer ile Hz. Ali'nin düşman değil, kardeşlik ilişkilerinin olduğunu gösteren en önemli delillerden birisi de Hz. Ömer'in, Hz. Ali'nin kızı Ümmügülsüm ile olan evliliğidir. Hz. Ali, Hz. Ömer'in kayınpederidir. Hz. Ali'nin Hz. Fatıma'dan olan ciğerparesini, namusunu -hâşâ- düşman birine vermesi ne akılla, ne de din ile izah edilebilir. Hz. Ali gibi iffet ve şerefine düşkün, yiğitliği dillere destan birisinin, Fatıma'dan olan kızını surf toplumda fitne çıkmasın diye -hâşâ- kâfir birine vermesi, namusun gasp edilmesi günahında sessiz kalmayı hafifletmez. Ama maalesef Şîi izah ve yorumlar çok yüceltikleri Hz. Ali'yi temize çıkaralım derken, namusunu korumaktan aciz bir adam derecesine düşürdüklerinin farkına varamamaktadırlar. Bir insanın kızına zorla el konulurken daha başka ne fitnesi beklesin ki, onunla savaşsın. Hz. Ali gibi birisi namusu için savaşmayacaktı da ne için savaşacaktı?

Olayın özetle anlatımı şöyledir: Hz. Ömer, Hz. Ali'den kızı Ümmügülsüm'ü ister, ama Hz. Ali vermez. Ömer, eğer kızını vermezse Ali'yi öldüreceğini söyler. Ali direnir. Ömer, Ali'nin amcası Abbas'a, "söyle ona, Ümmügülsüm'ü vermezse onu öldürürüm" der. Abbas'ın sözleriyle de ikna olmayan Ali, bunu kesinlikle reddeder.

⁶³ Buhari, *es-Sahih*, IV, 1549 (3998. hadis); Müslim, *es-Sahih*, III, 1380 (1759. hadis).

⁶⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 270-271.

⁶⁵ Mizzî (742/1341), Yusuf b. Zeki Abdurrahman, *Tehzîbü'l-kemâl*, I-XXXV, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1980, XXXV, 252; İbn Hacer, *Lisanü'l-mizan*, I-VII, Müessesetü'l-alemî li'l-matbûât, I-VII, Beyrut, 1986, III, 334; V, 240.

⁶⁶ İbn Sa'd (230/844), Muhammed, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, Daru Sadr, Beyrut, trs., VIII, 27.

Ömer, Abbas'a "Cuma günü gel, hutbeyi dinle, bana yakın otur, Ali'yi nasıl öldüreceğimi göreceksin" der. Ömer, hutbe esnasında Ali'yi kastederek, "ey insanlar bir adam var, evli olduğu halde zina etti, ancak benden başka şahidi yok, ne dersiniz" der. İnsanlar da Ömer'in şahitliğinin yeterli olduğunu söylerler. Namazdan sonra Ömer, Abbas'a işin ciddiyetini göstermiş olur. Abbas, durumu Ali'ye anlattıysa da Ali kabul etmez. Ancak Abbas, Ümmüğülsüm'ü kendisinin nikâhlayacağını söyler ve Ömer'in yanına gider. Ömer'e Ali'nin kızını nikâhlamış olur. Cafer es-Sadık'a isnad edilen bir rivâyete göre bu evlilik, gasp edilmiş bir ferç olarak nitelenir.⁶⁷

Tarihi olayı değiştirme ve yok etme imkânsız olunca, Şîa'ya yakışmayan bu evliliğin yorumlanarak durumun kurtarılması gerekmektedir! Hz. Ömer'in Şîa'nın damadı olması kabullenilecek bir olay değildir!

Onlara göre Hz. Ali'nin, kızını Hz. Ömer'e vermesi, Hz. Ömer'in kelime-i şehadeti söylemesi ve Peygamber (s.a.v.)'in faziletini kabul etmesinden dolayı idi. Hz. Ali, kızını Hz. Ömer'e vermek suretiyle onun yola gelmesini, hidayete ermesini, halini düzeltmesini ve kendisinden uzak durmasını istiyordu. Şîî âlimler bunun bir benzerini anlatırken Lût peygamberin kızlarını kâfir kavmine teklif ettiğini⁶⁸, bununla onların sapık isteklerini geri döndürmek istediğini zikretmektedirler. Ayrıca, bir kâfire kızını vermek onu veli edinmek manasına gelmemektedir.⁶⁹ Bu nikâhla Hz. Ali'nin İslam toplumunun birliğini korumayı amaçladığı ve kan dökülmesini engellediği Şeyh Müfid tarafından bir yorum olarak sunulmaktadır.⁷⁰

Ali b. Yunus en-Nebatî (877/1472) adlı Şîî âlim Hz. Ömer'i kâfir lafızlarının içinde zikrederek, "mecburi durumda kâfirlere istemeye istemeye kız vermek caizdir" demektedir.⁷¹

Şeyh Müfid Hz. Ali'nin kızını Hz. Ömer'e vermesini, Allah'ın peygamber kızlarının müslüman olmayanlarla evlenmesi noktasında bir ruhsatı olarak da görmektedir.⁷²

Şeyh Müfid'e göre Hz. Ömer'in, Hz. Ali'nin kızı Ümmüğülsüm ile evlendiği rivâyetleri doğru değildir ve nakil sahih değildir. Zira bu rivâyetin isnadında bulunan Zübeyr b. Bekkâr Hz. Ali'ye buğzeden birisidir, güvenilir birisi değildir. Ayrıca gelen rivâyetlerde çelişki vardır.⁷³

Şeyh Müfid'e göre rivâyetler sahih olsa bile Hz. Ömer, zahiren müslüman idi. Zira kelime-i şehadeti ikrar ediyor; namaz, oruç, zekât ve hacı kabul ediyordu. Ancak Ali'nin imamlığını bildiren nassı inkâr ettiği ve onun hakkını reddettiği için imanun dışındadır, mümin değildir. Şeriatın hükmüne göre, mümin olmasa da müslüman birisine kız vermek caizdir. Bu tür birine kız verme mekruh olsa da mubahtır.⁷⁴ Şeyh

⁶⁷ Muhaddis Nuri, *Müstedrekü'l-vesâil*, XIV, 443-444.

⁶⁸ "Lût'un kavmi, koşarak onun yanına geldiler. Daha önce de o kötü işleri yapmaktaydılar. (Lût): "Ey kavimim! İşte şunlar kızlarımdır (onlarla evlenin); sizin için onlar daha temizdir. Allah'tan korkun ve misafirlerimin önünde beni rezil etmeyin! İçinizde akli başında bir adam yok mu!" dedi." (Hud 11/78).

⁶⁹ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberiyye*, Küngüre-i Şeyh Müfid, Kum, 1413, s. 62; a. mlf., *el-Mesâilü's-Serâviyye*, Küngüre-î Şeyh Müfid, Kum, 1413, s. 92 Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, X, 373.

⁷⁰ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 91.

⁷¹ Nebatî (877/1472), Ali b. Yunus, *es-Sıratu'l-Müstakîm*, I-II, Kitaphâne-i hayderiyye, Necef, 1384, III, 129-130.

⁷² Şeyh Müfid, *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 95.

⁷³ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 86-90.

⁷⁴ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberiyye*, s. 61.

Müfid, bu evlilik olayının Ali'nin zor durumda kalması ve zor durumların mahzurlu şeyleri mubah kıldığı kaidesiyle de yorumlanabileceğini söylemektedir. Mecbur durumda bulunanlara haram şeyler mubahtır. Zira Ali kendisi ve şiası üzerinde Ömer'in büyük tehdidini görüyordu. Bu beladan kurtulmak için kızını vermek zorunda kaldı. Yani Şia âlimlerine göre evlilik sabit olmuştur.⁷⁵

Özetle Şia şunları ileri sürmektedir:

Ali, kızını kâfire vermiştir, zaruri durumlarda kâfirlere kız verilebilir.

Hız. Ömer -hâşâ- Şia'nın ileri gelen âlimleri tarafından açıkça kâfir ilan edilmektedir.

Kâfirlere kız verilmesi onların dost edinileceği manasına gelmez.

Hız. Ali, kızını vermeseydi, toplumda daha büyük savaşlar çıkacaktı. O, büyük bir kavganın çıkıp da çok kişinin ölmesinden, İslam toplumunda kan dökülmesinden, kızını Ömer'e vererek ümmet adına fedakârlık yapmış; fitne çıkmasını diye Fatıma'dan olma kızının namusunu kalkan yaparak iktidar gücünü elinde tutan Hız. Ömer'in belasını savmak istemiştir. Şia'nın bir yorumuna göre ise Hız. Ali, kızını vermek suretiyle Hız. Ömer'in hidayete ermesini murad etmiş, -hâşâ- bir kâfirin hidayeti için namusunu feda etmiştir!

Gerçekte, Hız. Ali'nin kızını Hız. Ömer'e vermesinde takıyye yaptığı ileri sürülemez.⁷⁶ Zira fitne çıkmaması adına iman esaslarından biri olan ve nasslarla tayin edilmiş imamet hakkını susmak ve beklemekle geçiştiren; namusunun elinden alınmasına ses çıkarmayan ve bu uğurda savaşmayan Ali tasviri kaynaklarda anlatılan ve herkesin bildiği müspet özellikleriyle hiç bağdaşmamaktadır. Din ve namus için savaşmayı sessiz kalan Hız. Ali'nin takıyye yaptığı izahı, esasen onu son derece aşağılayan bir yorumdur. Ayrıca Hız. Ali'nin 'burada takıyye yaptım' dediğine dair kendisinden herhangi rivayet yoktur; söylenenler ona yakıştırılan şeylerdir.

Şia'nın pek itimat ettiği Şeyh Müfid ifadeleriyle⁷⁷ ne yapacağını bilemez halde-dir. Önce Hız. Ali'nin Fatıma'dan olan kızı Ümmügülsüm'üm Hız. Ömer'le evliliğini inkâr etmeyi denemiş, ancak tarihi gerçeklikler buna izin vermemiştir. Zira bir insan birine bir söz söyler, ancak sonra bunu inkâr edebilir. Zira söz uçucudur. Toplumun şahit olduğu böyle bir olayın inkârı pek mümkün olmayınca buna dini bir kılıf bulmaya çalışmış, güya Hız. Ali'nin kurtaramadığı namusu ilmî olarak kurtarmayı denemiş, bula bula Hız. Ömer'in zahiren dini amelleri işlediğini, ancak dâhilinin inkâr içinde olduğunu, zahiren İslamî amelleri yapan birine kız vermenin caiz olduğunu bulmuştur. Bulduğu başka bir yol da, zarurî durumlarda yasak amellerin işlenebileceğidir. Hız. Ömer'in, Ümmügülsüm ile evlenmesi olayında Şia'nın dediklerinin özeti budur.

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Hız. Ömer, Hız. Ali'nin Fatıma'dan olan kızı Ümmügülsüm ile evlenmiş, hatta Zeyd adında çocuğu da olmuştur. Taberî'nin düştüğü evlenme tarihi hicri 17. yıldır.⁷⁸

⁷⁵ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberîyye*, s. 62; a. mlf., *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 91-92; Hürr Âmilî (1104/1693), *Vesâilü's-Şia*, I-XXIX, Müessesesi-i Âl-i Beyt, Kum, 1409, XXI, 263; XXVI, 314; İbn Batrîk (600/1204), Yahya b. Hasen, *el-Umda*, İntişârât-i câmia-i müderrisin, Kum, 1407, s. 287; Seyyid b. Tâvûs (664/1266), *et-Tarâif*, Çaphâne-i Hayyam, Kum, 1400, s. 76.

⁷⁶ Alûsî (1270/1854), Ebu'l-Fazl Mahmud, *Râhu'l-meânî fi tefsiri'l-Kur'ânî'l-azîm ve's-seb'î'l-mesânî*, I-XXX, Daru İhyai't-türasi'l-arabî, Beyrut, trs., III, 124.

⁷⁷ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberîyye*, s. 61-62; a. mlf., *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 91-92.

⁷⁸ İbn İshak (151/768), *es-Siyer*, Ma'hedü'd-dirasât ve'l-ebhâs li't-ta'rib, (thk: Muhammed Hamidullah),

Hız. Ali'nin 'o henüz küçük diyerek' Hız. Ömer'i geri çevirmek istemesine karşı Hız. Ömer'in ısrarlı olması, sahabenin dikkatini çekmiştir. Hız. Ömer'in yakınında bulunanlar: "Ey Müminlerin Emiri, bu küçük bir çocuk daha, neden evlenmek istiyorsunuz" diye sual etmişler, bunun üzerine Hız. Ömer, Ümmügülsüm'ün Resûlullah (s.a.v.)'in kızı Fatıma ile Ali'den olduğunu söyleyerek Ehl-i Beyt sevgisini şöyle ifade etmiştir: "Allah'a andolsun ki, bununla evlenmeme beni iten şey, Hız. Peygamber'in: *Kıyamet gününde tüm sebep ve nesep alakaları kesilir, ancak benim nesebim ve sebep olduğum şeylerin Allah katında bir geçerliliği olacaktır*' şeklindeki sözleridir.⁷⁹

Hız. Ömer, Hız. Ali'nin kızını istediğinde onun 'henüz küçük' diye cevap vermesinin benzeri, Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer'in Fatıma ile evlenmek istediğinde Peygamber (s.a.v.)'in 'henüz küçük' deyip Hız. Ali istediğinde ona vermesi⁸⁰ gibidir.

Hız. Ömer, o kadar Peygamber'e ve Ehl-i Beyt'e bağlıdır ki, onları o kadar sevmektedir ki, yaşı küçük olduğu halde Ümmügülsüm ile evlenmesi sadece Peygamberinden işittiği bir hadistir. Bu hadis-i şerife göre, kıyamet gününde Hız. Peygamber'in soyundan biri ile olan nikâh bağı sebebiyle Allah kullarına özel rahmet edecektir. Hız. Ömer'in de tüm dileği, kıyamette diğer pek çok nebevî müjdenin yanına bir de bu hayrı eklemek istemektedir. Amacı tamamen dinidir, çok yüce ve temizdir.

Sadece ahireti düşünen ve peygamberin soyuyla evlenme şerefini elde etmek isteyen Hız. Ömer'in, Şîa'nın iddia ettiği gibi başka bir niyeti olamaz.

Hız. Ömer, mehir konusunda sınırın aşağılarda tutulması gerektiğini ısrarla istemesine rağmen Hız. Ali'nin Hız. Fatıma'dan olma kızı Ümmügülsüm'e Peygamber'in nesebinden olması hasebiyle ikram olsun diye kırk bin dirhem vermiş ve bu evlilikten Zeyd olmuştur.⁸¹

Ehl-i Sünnet kaynaklarında ne Hız. Ömer'in Hız. Ali'yi tehdit etmesi, ne camide herkesin gözü önünde şantaj yapması anlatılır. Ehl-i Beyt'e düşman ihdas ederek kendi cemaatini ayakta tutma psikolojisiyle izah edilebilecek bir yaklaşım, Şîa'yı, başkalarının da bilmesi ve rivâyet etmesi gerekli cami gibi herkese açık bir alanda söylenen sözün, ancak kendilerinden piyasaya çıkmasını sağlamıştır. Zira böyle bir şantaj esasen yoktur. Şîa dışındaki hiçbir kaynaktan da yer almaktadır.

G. HIZ. ÖMER'İN KİMLİK VE KİŞİLİĞİ

1. Şîa iddia

Şîa'nın Hız. Ebû Bekir ve özellikle Hız. Ömer hakkındaki iddialarını, kendi kaynaklarında geçen rivâyete dayanarak zikretmek istiyoruz. Bu, Şîa'nın Hız. Ömer'e ve onu sevenlere nasıl baktığını ortaya koyması bakımından önemli fikirler verecektir.

Şîa'ya göre Hız. Ömer, zahiren müslüman idi. Zira kelime-i şehadeti ikrar ediyor; namaz, oruç, zekât ve haccı kabul ediyordu. Ancak Ali'nin imamlığını bildiren nassı inkâr ettiği ve onun hakkını reddettiği için Hız. Ömer imanın dışındadır, mümin değil.⁸²

→ →

Kuveyt-Beyrut, 14. bsk., 1407, s. 232, Taberî, *et-Tarih*, II, 492.

⁷⁹ İbn İshak, *es-Siyer*, s. 233; Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, II, 625; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 153; Beyheki (458/1066), Ahmed b. Hüseyin, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetu darü'l-Bâz, thk: Mustafa Abdulkadir Ata, Mekke, 1994, VII, 63.

⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, II, 614.

⁸¹ İbn Kesir, *el-Bidâye*, V, 309.

⁸² Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberiyye*, s. 63; a. mlf, *el-Mesâilü's-Serâviyye*, s. 91; Nebati, Ali b. Yunus, *es-*

→ →

Zeynelabidin Ali b. Hüseyin'e isnad edilen bir rivâyette, onun hizmetçilerinden birisi Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in durumunu sormuş, Zeynelabidin Ali b. Hüseyin ise bu ikisinin kâfir olduklarını, hatta bunların tevellâ edip sevenlerin de kâfir olduklarını söylemiş.⁸³

İbnü'l-Muallim Şeyh Müfid (413/1022), *el-Mesâilü'l-Ukberiyye*'de "Ali, Ömer'in muhalefet ve küfrünü bildiği halde kızı Ümmügülsüm'ü ona neden nikâhladı" sorusuna cevap vermeye çalışırken Hz. Ömer'i -hâşâ- Kâfir olarak nitelemektedir.⁸⁴

Müslümanların büyük çoğunluğunun en büyük değerleri verdiği Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, Şî'a'ya göre Hz. Peygamber'e cennet ümidi ve cehennem korkusuyla değil, dünya saltanatına tamah ederek iman eder gözüktüler. Zira bu ikisi Yahudilerle içli dışlı idiler. Yahudiler, Tevrat'tan ve eski kitaplardan hareketle bunlara, Muhammed'in Araplara hâkim olacağını haber verdiler. Ebû Bekir ve Ömer, Peygamber'in işi yoluna girince ve durumu düzelince, kendilerini bir beldeye vali olarak tayin edeceğini umdular. Ancak durumu ümitsiz görünce Akabe biatinde mecburen bulunmak zorunda kaldılar.⁸⁵

Hz. Ali'nin, Hz. Ömer döneminde hüküm ve istişarelerde önemli bir yerde olduğu ve sanki bir şeyhülislam gibi hizmet gördüğüne dair çok örnekler vardır. Şî'a onların kendi aralarındaki güzel istişare ilişkisini Hz. Ömer'in yanlışlarını düzeltme, İslam toplumunu Hz. Ömer'in vereceği yanlış kararlardan korumaya yönelik olduğu şeklinde yansıtmaktadır.⁸⁶

Bu örneklerden birisinde, çölde son derece susuz kalan bir kadının zor bir durumda zina etmesi sonucu Hz. Ömer tarafından recim cezasına çarptırılması Hz. Ali'nin itirazıyla kaldırıldı. Hz. Ali, kadının susuzluktan ölme derecesinde zor durumda olduğu ve haddi aşmadığı gerekçesiyle bırakılması gerektiğine hükmetti. Halife Hz. Ömer bunun üzerine "Ali olmasaydı Ömer mahvolmuştu."⁸⁷ Benzer bir durumda akli başında olmayan mecnun bir kadına zina ettiği için dolayı recim cezası uygulamaya karar veren Hz. Ömer'e Hz. Ali, çocuk, delirmiş ve uyumuş kalmıştan bu tür cezaların kaldırıldığını söyleyerek itiraz etmiştir.⁸⁸ Bu rivâyetler Ehl-i Sünnet kaynaklarında da vardır.⁸⁹

Hz. Ali'nin kendinden önceki halifeler döneminde onların arkalarında namaz kılması, onları cansız direk ve sütun gibi kabul ederek namaz kıldığı anlamına gelir. Velid b. Ukbe gibilere had uygulaması gerektiği ve fırsat bulduğunda Allah'ın hükmünü icra etmesi; önceki halifelere müşavirlik yapması ise, dini konularda Allah'ın

→ →

Sratu'l-Müstakîm, III, 129-130.

⁸³ Meclîsî, *Bihâru'l-envâr*, LXIX, 137-138.

⁸⁴ Şeyh Müfid, *el-Mesâilü'l-Ukberiyye*, s. 60-61.

⁸⁵ Meclîsî, *Bihâru'l-envâr*, XXX, 185-186.

⁸⁶ Mesela bk. Küleynî, (329/940), Ebû Cafer Muhammed, *el-Kâfi*, I-VIII, Daru'l-kütübü'l-İslamiyye, Tahran, 1365, VII, 199, 215, 216, 249, 265, 360, 374, 422, 423, 425, 429; Şeyh Sadûk (381/991), *Men lâ yahduruhu'l-fakîh*, I-IV, İntişârât-i câmia-i müderrisîn, Kum, 1413, III, 20; *et-Tehzîb*, I-X, Daru'l-kütübü'l-İslamiyye, Tahran, 1365, VI, 280, 304; VIII, 34, 47.

⁸⁷ Şeyh Sadûk, *Men lâ yahduruhu'l-fakîh*, IV, 35-36.

⁸⁸ Muhaddis Nuri, *Müstedrekü'l-vesâil*, XVIII, 13.

⁸⁹ Muhibbuddin Taberî (694/1295), Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdillâh, *Zehâiru'l-ukbâ fi menakibi zevî'l-kurbâ*, Daru'l-kütübü'l-mısıriyye, trs., s. 80-81; Münavî (1031/1621), Abdurrauf Feyzu'l-kadir *şerhu'l-cami's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticariyyetü'l-kübâ, Mısır, 1356, IV, 356.

hükümünü yaşatma sebebine dayandırılmaktadır.⁹⁰

İmamiyye'nin ileri gelen âlimlerine göre Hz. Ali, hiçbir zaman Hz. Ebû Bekir'e biat etmemiştir. Zira biati terk etmesi hidayet idiyse biat etmek suretiyle hidayetten dalaletle gitmez. Biati terk etmesi dalalet idiyse, ümmet icma etmiştir ki Hz. Ali ömrünün hiçbir zamanında dalaletle düşmemiştir. Biati geciktirmesinde de aynı mantık geçerlidir. Aynı şekilde biatten uzak durması ise doğru ise, o, biat etmek suretiyle yanlışla düşmüş olamaz; biatten uzak durması yanlış ise, Ali'nin yanlış yaptığı görülmemiştir ve o, yanlış yapmaz. Hem biat etmesi, hem de etmemesi doğrudur da denemez. Zira aynı anda iki hakikat olmaz.⁹¹

Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ali, aralarındaki bir meselede hüküm vermesi için Resûlullah (s.a.v.)'a gitmişler Peygamber (s.a.v.) Ali'nin lehine hüküm vermiş. Oradan ayrılan Ebû Bekir yolda Ömer'e rastlayıp durumu anlatmış. Ömer "yazıklar olsun, görüyor musun Haşim oğullarının sihrini!" demiş.⁹²

O kadar yersiz, saçma, akıl dışı bir iddiadır ki, bir parça düşünmek gerek: Peygamber, Ebû Bekir'in bu hainliğinden ya haberdardı, ya değildi. Haberdar değilse – hâşâ- böyle hain birinin farkında olmayan, yanındaki düşmandan habersiz, dostunu, düşmanını ayırt edemeyen bir peygamber durumuna düşmüş olur. Eğer Peygamber Ebû Bekir'in bu denli ikiyüzlü biri olduğundan haberdar ise, daha kendisi hayatta iken onu namaz imamlığına geçirmesi ve bunda ısrar etmesini izah etmek imkânsızdır. Şîa'nın rivâyetlerine giren bu ifadelerin uydurma ve iftira olduğu son derece açıktır. Onlar Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i kötüleyelim, Hz. Ali'yi yüceltelim derken Peygamber'i ve Ali'yi küçülttüklerinin farkında olamayacak kadar gözlerini kapatmışlardır.

Ebû Hanîfe ile Ebû Cafer Muhammed Bakır arasındaki ilmi bir konuşma esnasında Ebû Cafer, Ömer'in dinî hükümleri bilmediğini söylemiş.⁹³ İleride Ehl-i Sünnet'in yaklaşımı anlatırken de belirteceğimiz gibi Hz. Ömer'i öven bir Ehl-i Beyt portresi karşısında bu rivâyetlerin güvenilirliği yoktur.

Şîi kaynaklara göre, Hz. Ali'ye buğzedenlerin⁹⁴ (nevasıb) zikrettiği "Hz. Ali'nin, kendisini Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den üstün görenleri iftira haddi olarak celde (sopa) ile cezalandıracağı" rivâyeti kabul edilemez bir rivâyettir. Zira bu rivâyet, Süveyd b. Ğafle (Ğafele)'den gelmektedir.⁹⁵ Şîa, Süveyd'in hadis âlimleri nezdinde çok hata yapan birisi olduğunu iddia etmektedir.⁹⁶

⁹⁰ Meclisî, *Bihârul-envâr*, X, 373.

⁹¹ Meclisî, *Bihârul-envâr*, X, 426-428.

⁹² Meclisî, *Bihârul-envâr*, VI, 247.

⁹³ Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, 110; Meclisî, *Bihârul-envâr*, X, 230.

⁹⁴ Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i sevenlerin Ali'ye buğzedenler olarak gösterilmesi hem apaçık bir yalan, hem de ilmi gerçeklerden son derece uzak, ideolojik bir iddiadır.

⁹⁵ Bu ve benzeri rivâyetler sadece Süveyd'den değil, daha başka tabiûndan da gelmiştir. Avn b. Ebî Cuhayfe, Hakem b. Hacel, Alkame b. Kays ve İbrahim en-Nahaî, Amr b. el-Haris bunlardan bazılarıdır.

⁹⁶ Süveyd, cahiliye döneminde yaşamış, sonra müslüman olmuş, ancak Peygamber (s.a.v.)'ı görmemiştir, Peygamber (s.a.v.)'ın zekat memurlarına zekatını verirdi. Medine'ye Resûlullah (s.a.v.)'ın defnedildiği gün gelmişti. Tabiûnun ileri gelenlerindendi. Hz. Ömer döneminde Kadisiye savaşında bulunmuş, Siffin'de Hz. Ali'nin yanında yer almıştı. Yüz otuz yakın yaşlarda iken vefat etmiştir. (İbn Abdî'l-berr, *el-İstîâb*, I, 205) Şîa'nın Süveyd'i hedef alması, bu zatın hem Hz. Ali ile beraber olması, hem de Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i sevmesi nedeniyle olduğu açıktır. Ayrıca Ali'nin ağzından Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in kendinden üstün olduğu rivâyetleri sadece Süveyd'den değil, pek çok râviden gelmektedir. Güvenilir bir zat olan Süveyd'den Buhari ve Müslim'in pek çok rivâyeti vardır. (bk. Buhari, *es-Sahih*, II, 855, 859; III, 1321; IV,

Şîa'ya göre hadisin kendisi de çelişkilidir. Zira ümmet, Ali'nin hükmünde adaletli olduğunda icma etmiştir. İftira etmeye iftira haddi uygulayarak sopayla vurmak adaletli bir iş değildir. Bu, ancak bir zulüm olur. Ali b. Ebî Talib ise bundan beridir.⁹⁷ Ayrıca bu hadisin batıl olduğunu gösteren delillerden biri de odur ki, o iki adam (Ebû Bekir ve Ömer) önceden Ali'nin imamlığını gösteren nassı inkâr ettikleri için kâfir olmuşlardır. Buna göre kâfir birisinin Emiru'l-müminin Ali ile kıyaslanması ve onun derecesine yaklaştırılmaya çalışılması nasıl mümkün olur. Bu durumun benzeri Peygamber'in Ebû Cehil ile Cebrail'in İblis ile takvalı bir mümin ile dinden çıkmış birisinin kıyaslanması gibi bir şeydir.⁹⁸

Hâlbuki imamet, kesinlikle iman esaslarından değildir. Şîa içinde de imamet dinin değil, mezhebin esası olduğu, imameti kabul etmeyenlerin dinin ve imanın dışında değil, mezhebin dışında olacağı yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır.⁹⁹

Meclis'in Cafer es-Sadık'a isnat ederek rivâyet ettiği ilginç tefsirlerden birisi şöyledir: Rivâyete göre Peygamber (s.a.v.) açlık sıkıntısı içinde idi. Ensar'dan birisinin yanına gitti, o da Resûlullah (s.a.v.)'in isteği üzerine oğlağını kesip, pişirip getirdi. Peygamber (s.a.v.) bu arada istedi ve arzu etti ki, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin de gelmiş olsun. Ancak Ebû Bekir ve Ömer çıka geldiler. Bunlardan sonra da Ali geldi. Allah Teala da şu ayeti indirdi: "Biz senden önce bir resul ve bir nebi göndermedik ki, o bir şey yapmak arzu ettiğinde, şeytan onun arzularına şüpheler karıştırmasın. Bunun üzerine Allah şeytanın karıştırdığı şüpheyi derhal giderir. Sonra da Allah, ayetlerini güçlendirir. Allah, bilendir, hikmet sahibidir." (Hacc 22/52) Bu ayete göre şeytanın, Peygamber'in isteğine karıştırdığı şüphe Ebû Bekir ve Ömer'dir. Allah'ın, şeytanın karıştırdığı şüpheyi gidermesi, Ali'nin gelişidir. "(Allah, şeytanın böyle yapmasına müsaade eder ki) kalplerinde hastalık olanlar ve kalpleri katılaştıranlar için, şeytanın kattığı şeyi bir deneme (vesilesi) yapsın. Zalimler, gerçekten (haktan) oldukça uzak bir ayrılık içindedirler." (Hacc 22/53) Bu ayette kalbi hasta olanlar Ebû Bekir ve Ömer'dir. "İnkâr edenler, kendilerine o saat ansızın gelinceye yahut da (kendileri için hayır yönünden) kısır bir günün azabı gelinceye kadar onun (Kur'an) hakkında hep şüphe içindedirler" (Hacc 22/55) mealindeki ayette şüphe içinde olanlar, Ali'nin imamlığından şüphe eden özellikle Ebû Bekir ve Ömer gibileridir.¹⁰⁰

Şîa kitapları dışında hiçbir yerde bulunmayan bu rivâyetlerin uydurma olduğunda şüphe yoktur. İmam Cafer de bu uydurmalarından son derece uzaktır. Şîî râvîler, Kur'an'da, nerede müşriklerden ve münafıklardan bahseden ayet varsa otomatik olarak Hz. Ömer ve Hz. Ebû Bekir'in aleyhinde yorumlamışlar, daha doğrusu sövmelerini otomatik hale getirmişlerdir. Sadece kendi cemaatlerini Şîa içerisinde tutmak için aşırı düşman yaratma derdindedirler, hakkı beyan etme gayretinde değillerdir. Dolayısıyla bahsi geçen Hacc suresi ayetlerinin Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ile uzaktan yakından alakası yoktur.

→ →

1927; VI, 2526, 2539; Müslim, *es-Sahih*, I, 12; II, 746, 926; III, 1350, 1641). Hafız Mizzî de Süveyd'in güvenilir bir râvî olduğunu, içlerinde Hz. Ali de dâhil olmak üzere pek çok ileri gelen sahabîden ilim aldığını, Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in faziletlerine dair hadisi de Ali'den rivâyet ettiğini belirtmektedir. (Bk. Mizzî, *Tehzib*, V, 251-252)

⁹⁷ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, X, 377.

⁹⁸ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, X, 377-378.

⁹⁹ Güneş, Kamil, "İman Esasları Konusundaki Mezhep Kabulleri Üzerine", s. 122-172, *Bakü Devleti Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Elmi Mecmuası*, Bakü, Sayı: 3, Mart, 2005, s. 137-148.

¹⁰⁰ Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, XVII, 86.

Tamamen uydurma ve Şîa dışında hiçbir yerde bulunmayan ve hiçbir âlim tarafından kabul edilmeyen bu tür Şîi yorumlardan bazıları şöyledir:

Hiz. Ebû Bekir ve Hiz. Ömer hakkındaki ilginç Şîi tefsirlerden biri de şöyledir: "(Boşuna) özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz. Sizden (tevbe eden) bir grubu bağışlasak bile, bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz." (Tevbe 9/66). Bu ayete göre Allah'ın kendisine nispet ettiği af, Ali'nin Ebû Bekir ve Ömer'i affetmesi, onlara açıkça lanet etmemesidir.¹⁰¹

Hiz. Ali, Şîi rivâyetlere göre Hiz. Ebû Bekir ve Hiz. Ömer'in ölümlerinden bahsederken -hâşâ- "Geberip gittiler, helak oldular, ben halifeliği onlardan daha layıktım, ancak kinimi içimde tuttum" dediğini aktarmaktadırlar.¹⁰² Hiz. Ali, Ebû Bekir ve Ömer devrinden beri mazlum olduğunu, hakkının elinden alındığını, kendi yerine oturulduğunu söylemiş.¹⁰³

Hiz. Hüseyin, bir gün Halife Hiz. Ömer hutbede iken "Ey yalancı, atam Resûlullah (s.a.v.)'ın minberinden in aşağıya" demiş, Hiz. Ömer de bunu kendisine babası Hiz. Ali'den öğretilip öğretilmediğini sormuş, Hiz. Hüseyin de Kur'an'da açıkça babasına işaret varken Ebû Bekir ve Ömer'in bunu gasp ettiklerini anlatmış.¹⁰⁴ Hiz. Ömer hutbede iken Hiz. Hüseyin, "Babamın minberinden in aşağıya, kendi babanın minberine git" demiş, Hiz. Ömer de buna "Benim babamın minberi yok" diye karşılık vermiş ve Hüseyin'i kucağına alarak bunu kimden öğrendiğini sormuş, o da "Hiç kimseden öğrenmedim" demiştir.¹⁰⁵

Masal kitaplarında ancak olabilecek ve çocukların merakla dinlemesi için olağanüstülüklerle bezenmiş ilginç bir hikâye de Şîa kaynaklarında şöyle anlatılır:

Hiz. Ebû Bekir, Hiz. Ömer ve Hiz. Osman Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelerek "Her fırsatta Ali'nin bizden üstün olduğunu söyleyip duruyorsun" dediler. Peygamber (s.a.v.) "Onu ben değil, Allah üstün tutmaktadır" dedi. Bunun üzerine onlar Resûlullah (s.a.v.)'a "Bu konudaki delilin nedir" dediler. Peygamber (s.a.v.) ise "Eğer beni delil olarak kabul etmezseniz size göre ölü kabul edilen mağara ashabından daha doğru söz söyleyecek yoktur, ben siz üçünüzü ve Ali'yi mağaraya göndereyim, Selman da şahit olarak bulunsun. Oradakilere selam verin, siz selam verdiğinizde Allah kimin selamında oradakilere diriltip onlar da selama karşılık verirlerse o kişi diğerlerinden üstündür" buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir, Ömer ve Osman "tamam, razıyız" dediler. Resûlullah (s.a.v.) bir halı istedi. Ali'yi ortalarına, üçünü üç köşeye, Selman'ı da dördüncü köşeye oturttu ve rüzgârı çağırarak onları ashab-ı kehf'in bulunduğu mağaraya götürmesini emretti. Rüzgâr onları mağaraya ulaştırdığında mağaradakiler ancak Ali'nin selamına karşılık verdiler ve "Ve aleykum selam ey Peygamberin kardeşi, O'nun vasisi ve müminlerin emiri. Allah bizden kendisine ve Hiz. Muhammed'e iman etmeye ahit aldığı gibi senin mevlâmız olduğun hususunda da ahit aldı" dediler. Ebû Bekir, Ömer ve Osman perişan oldular. Sonra Ali rüzgâra emretti, Resûlullah (s.a.v.)'ın yanına döndüler.¹⁰⁶

¹⁰¹ Meclisi, *Bihâru'l-envâr*, XXI, 236.

¹⁰² Şeyh Müfid, *el-Emâlî*, Küngüre-i Şeyh Müfid, kum, 1413, s. 153; Meclisi, *Bihâru'l-envâr*, XXIX, 578.

¹⁰³ Tabersî, *el-İhticâc*, s. 189-192.

¹⁰⁴ Tabersî, *el-İhticâc*, 292; Meclisi, *Bihâru'l-envâr*, XXX, 47-48.

¹⁰⁵ Meclisi, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 232.

¹⁰⁶ Deylemî (841/1437), Hasen b. Ebi'l-Hasen, *İrşadü'l-kulûb*, 1 c. de 2 c., İntişârât-i Şerif Razî, yy, 1412, II, 268.

Şîa'ya göre Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in İslam'da övülecek hiçbir faaliyetleri ve nitelikleri yoktur. Şeyh Müfid "İslâm dinine girme hususunda) öne geçen ilk muhacirler ve ensar ile onlara güzellekle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur." (Tevbe 9/100) ayetinde geçen ilk müslümanların içine Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman gibilerin girmediğini, zira cennetin ancak ihlâs ve samimiyet durumunda ve ayette zikredilen va'de uygun ameller işlendiğinde geçerli olduğunu söylemektedir. Bu kişilerin ise ihlâs ve cennete uygun amellerinin olmadığını belirten Şeyh Müfid getirilecek güçlü bir delilin olmadığını anlatmaktadır. Ona göre bu ayetin içine dâhil olanlar Ali, Cafer, Hamza, Habbab, Ammar, Zeyd b. Harise ve bu tabakadakilerdir. Ensardan ise Sa'd b. Muaz, Ebu'l-Heysen, Huzeyme b. Sabit gibileridir.¹⁰⁷

Rıdvan ağacı altındaki biatte bulunan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve diğer sahabîler için inen "Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir." (Fetih 48/18) ayetinde Allah'ın Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibilerden razı olduğu manasının çıkarılamayacağını söyleyen Şeyh Müfid, buna gerekçe olarak ayette Allah'ın rızasının bir takım hususiyetlerle birlikte gerçekleştiğini; bunların ahde vefa, ahde vefanın alameti olarak da kendisindeki sekinet sebebiyle harpten kaçmamak olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca Allah'ın, razı olduğu kullarına yakında fetih vereceğini söylemesi, bu fethin Hayber olduğunu göstermektedir. Zira Resûlullah (s.a.v.)'in Rıdvan biatinden sonra önüne gelen ilk fethin Hayber olduğunu söyleyen Müfid, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in bu savaşta başarısız olup geri kaçtıklarını fethin Hz. Ali'nin eliyle gerçekleştiğini, dolayısıyla ayette geçen Allah'ın rızasının ancak Hz. Ali ve onun arkadaşları için geçerli olduğunu belirtmektedir. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, Hayber'de firar ettiklerinden ve hezimete uğradıklarından kendilerinde sekinet vaki olmamıştır.¹⁰⁸

Şîa'ya göre Hz. Ömer'in ne infak, ne de savaş gibi hizmetleri olmuştur. Onun ve Hz. Ebû Bekir'in infakta bulduklarına dair hiçbir sahih rivâyet yoktur. Müşriklerle savaştığı gibi bir iddia da doğru değildir. Zira Ömer'in bilinen hiçbir kâfiri öldürdüğüne dair hiçbir bilgi yoktur, adı belli hiçbir müşriki yaralamamıştır. Ona mücahid denemez. Bilakis zor anda savaşlarda kaçması daha bilinen bir olaydır. Şîa'nın kabullenmediği diğer sahabîler bir yana, özellikle Ömer'in infak, savaş ya da herhangi bir cihetten İslam'a hiç faydası olmamıştır.¹⁰⁹

Hz. Ali geçmişin muhasebesini yaparak Ebû Bekir, Ömer ve Osman'a biatte insanların hep hataya düştüklerini, kendisini terk ettiklerini, hâlbuki Resûlullah (s.a.v.)'den sonra insanların bu işe en layığı kendisinin olduğunu söylemiş.¹¹⁰

Hz. Ömer, İbn Abbas'a bir gün şöyle demiş: "Andolsun Resûlullah (s.a.v.)'tan sonra hilafete en layık senin şu arkadaşındı. Ali bu hilafet işinde benden ve Ebû Bekir'den daha layıktı. Ancak biz onun genç oluşundan ve Abdülmuttalib oğullarını çok sevmesinden çekindik."¹¹¹

¹⁰⁷ Şeyh Müfid, *el-İfsâh fi'l-imame*, Küngüre-i Şeyh Müfid, Kum, 1413, 77-78.

¹⁰⁸ Şeyh Müfid, *el-İfsâh*, s. 85-87.

¹⁰⁹ Şeyh Müfid, *el-İfsâh*, s. 152-158.

¹¹⁰ Şeyh Tûsî, *el-Emâlî*, s. 507.

¹¹¹ Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXVIII, 316; Meclisî, *Bihâru'l-envâr*, XXX, 212; XXXI, 76.

2. Ehl-i Sünnet'in Yaklaşımı

Mekke gibi, iman etmenin mal ve candan bedel istediği bir dönemde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in onca müşrik baskısına rağmen iman etmeleri, Hz. Ömer'in destansı müslüman oluşu, Hz. Ebû Bekir'in onca infak ve sadakati karşısında bu iki büyük sahabîyi içlerinde nifakı gizleyen, dünyaya tamah etmiş insanlar olarak göstermek son derece seviyesiz bir tavır ve düşük bir iftiradır. O kadar insan arasında Hz. Peygamber'in, hicreti Hz. Ebû Bekir ile birlikte yapmak istemesi Şîi iddiaya göre o anlama gelmektedir ki, Peygamber seçeceği arkadaşını bile bilmeyen birisidir. Kendisinin seçtiği arkadaşlarının hepsi dinden dönecek, ama güya Ali'nin arkadaşları yani Ali Şîası dinde sabit kalacak. Bu bakış açısına göre sanki Hz. Ali övülürken Hz. Peygamber -hâşâ- yerilmiş olmaktadır, kaç yapılmaya çalışılırken göz çıkarılmaktadır.

Şîa'nın, az önce naklettiğimiz Hz. Ömer aleyhindeki rivâyetlerinin hiçbirini kendi kaynakları dışında yer almamaktadır. Taraflarını kendi içlerinde tutmak isteyen ve kalabalık içinde azınlık kalan teorisyenlerin aşırı ideolojik bakış açısı Şîi kaynakların her tarafında kendini göstermektedir. Uzun uzun aktardığımız Şîi rivâyetlere karşılık söylenebilecek tek şey, Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin gerçekte birbirlerini seven kardeşler olup, her ikisinin de İslam'ın övünç kaynakları olduğudur. Peygamber (s.a.v.)'in daima yanında olmuş, mal ve canlarıyla cihad etmiş, hilafet dönemlerinde de son derece adil ve zahidâne yaşamış bu iki yüce insanın sîreti birbirine çok benzemektedir. Aşağıda zikredeceğimiz rivâyetler bunun açık açık göstergesidir.

H. HZ. ÖMER VE HZ. ALİ'NİN BİRBİRLERİ HAKKINDAKİ SÖZLERİ

a. Hz. Ali'nin Hz. Ömer'e iltifatları

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Hem Hz. Ömer hem de Hz. Ali, Hz. Peygamber'in seçkin sahabîlerindedir.

Hz. Ömer bir gün zekât develerinin sayısını, renklerini ve yaşlarını koyu ve yakıcı sıcağın altında tespit ediyor, Hz. Ömer'in dediklerini Hz. Ali, gölgede duran Hz. Osman'a yazdırıyordu. Hz. Ali, Hz. Ömer'in son derece titiz ve İslamî sorumlulukla yerine getirmesine bakarak takdir duygularını Hz. Osman'a şöyle diyerek belirtmiştir: "Ömer, gerçekten de ne kadar sağlam ve güvenilir birisi."¹¹²

Hz. Ali, Hz. Osman'a karşı yürütülen fiili muhalefet esnasında Hz. Osman ile konuşurken söz Hz. Ömer'e gelmiş, Hz. Ali, Hz. Ömer'in idaresinin gayet dirayetli ve yerinde olduğunu belirtmiştir.¹¹³

Hz. Ali kendi döneminde ortalıkta dolaşmaya başlayan kendisinin Ebû Bekir ile Ömer'den üstün olduğunu sözlerine karşı mescidde: "Bu ümmetin peygamberden sonra en hayırlılarını size söyleyeyim mi: Onlar Ebû Bekir ve Ömer'dir"¹¹⁴ demiştir. Devamla: "Hiç kimse beni Ebû Bekir ve Ömer'den daha üstün tutmasın, kim böyle yaparsa ona iftira cezası uygulayım" diye kesin tavrını ifade etmiştir.¹¹⁵ Hz. Ali ile Hz. Ömer arasındaki sevgi ve saygı ilişkisi Şîa'nın inkârı için yeterlidir. Esasen Şîa'nın uydurmadır, dediği rivâyetler bu kardeşlik ilişkisinin zikredildiği rivâyetlerdir. Buradan

¹¹² Taberî, *et-Tarih*, II, 565.

¹¹³ Taberî, *et-Tarih*, II, 645.

¹¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 78, 79, 147, 156, 301; a. m.f., *el-Müsned*, I, 106 (hadis no: 833-836), I, 110 (hadis no: 871, 879, 880); İbn-Mace, *es-Sünen*, I, 39 (hadis no: 106); Ebû Ya'lâ (306/918), Ahmed b. Ali, *el-Müsned*, I-XIII, Daru'l-Me'mun li't-tûras, Dimaşk, 1984, I, 410 (hadis no: 540); Taberânî (360/971), Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemü'l-ıvsaat*, I-X, Daru'l-harameyn, Kahire, 1415, I, 297 (hadis no: 992).

¹¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 83, 336.

faziletlerle ilgili tüm rivâyetlerin sahih olduğunu söylemek istemiyoruz. Ancak Şîa'ya göre bu konuda hiçbir sahih rivâyet yoktur. Peygamberle birlikte bu kadar seneyi beraber geçiren birisi hakkında hiçbir olumlu rivâyetin bulunmadığını söylemek tarafsız bakan birinin aklına sığacak şey değildir.

Hz. Ömer de bir hutbesinde Hz. Ebû Bekir'in Peygamber (s.a.v.)'den sonra bu ümmetin en hayırlısı olduğunu, aksini söyleyenin müfteri olduğunu ifade etmiş, bu kişilere müfterilere verilen cezanın gerekeceğini söylemiştir.¹¹⁶

Sahabî Ebû Cuhayfe (74/693), Resûlullah (s.a.v.)'dan sonra insanların en faziletli olarak Hz. Ali'yi görürdü. Bunu Hz. Ali'ye bildirdi. Hz. Ali: "Ey Ebû Cuhayfe! Peygamber (s.a.v.)'den sonra insanların en faziletli önce Ebû Bekir, sonra Ömer'dir" dedi. Hz. Ali, üçüncünün adını zikretmedi. "İsteseydim üçüncüyü de söylerdim" dedi.¹¹⁷

Hz. Ali yine Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hakkında takdir ifadelerini bir keresinde şöyle ifade etmiştir: "Bilir misiniz, Peygamber'in ardından bu ümmetin en hayırlısı kimdir? Oradakiler: "Sensin ey Müminlerin Emiri!" dediler. Hz. Ali: "Hayır" dedi. "Ümmetin en hayırlıları Ebû Bekir ve Ömer'dir. Biz Allah tarafından gönülleri yatıştıran hak ve rahmet sözünün (sekinet) Ömer'in diliyle söylenmesini yad karşılamazdık."¹¹⁸ Hz. Ali'nin bu sözleri Peygamber (s.a.v.), Hz. Ömer için: "Allah, hakkı Ömer'in dili ve kalbi üzerine koymuştur." Buyurduğu sözlerle büyük uyum içindedir.¹¹⁹

Hz. Ali, bir gün hutbede iken Resûlullah (s.a.v.)'in vefat ettiğini, yerine Hz. Ebû Bekir'in seçildiğini, onun Hz. Peygamber'in yolunu izlediğini ve sonra Hz. Ebû Bekir'in yerine Hz. Ömer'in halife olduğunu, onun da Peygamber (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir'in yolunu devam ettirdiğini söylemiştir.¹²⁰

Hz. Ali şöyle anlatmaktadır: "Bir gün Peygamber (s.a.v.) ile oturuyordum, derken Ebû Bekir ve Ömer bize doğru yöneldiler. Peygamber (s.a.v.): 'Ey Ali, bu ikisi peygamberler hariç, tüm zamanlardaki müminlerden cennetlik orta yaş grubunun efendileridirler. Ancak bunu onlara söyleme!' buyurdu."¹²¹

Hz. Ali, mescide Hz. Ebû Bekir'e biat çerçevesinde konuşurken, Hz. Ebû Bekir'in öncü bir şahsiyet olduğunu, asla bu iş için küçümsenemeyeceğini, Peygamber'in namazda kendisini öne geçirdiği birini kimsenin geriye itemeyeceğini söylemiştir.¹²²

Hz. Ali, yanında Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer anıldığında: "Allah ikisine de rahmet etsin, bunlar benim kardeşlerim, kardeşlerim" derdi.¹²³

Hz. Ali bir gün minberde iken şöyle demiştir: "Ebû Bekir, Allah'a çok tazarru ve

¹¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 182, 294.

¹¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 302, 303, 304, 312; *el-Mu'cemü'l-kebîr*, I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1983, I, 107 (hadis no: 178).

¹¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 84, 330, 358, 401, 410; Buharî (256/870), Muhammed b. İsmail, *es-Sahih*, I-VI, Daru İbn Kesir-Daru'l-Yemame, 2. bsk., Beyrut, 1987, III, 1352 (hadis no: 3494); Tirmizî, *es-Sünen*, V, 617 (hadis no: 3682), V, 629 (hadis no: 3707); Ebû Davud, *es-Sünen*, II, 154 (hadis no: 2961, 2962).

¹¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 299.

¹²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 101, 311.

¹²¹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 123, 148, 158, 177, 409; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 80 (hadis no: 602); Ebû Ya'la, *el-Müsned*, I, 459 (hadis no: 624); Taberanî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, II, 91 (hadis no: 1348).

¹²² Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 131-132.

¹²³ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 137.

niyazda bulunan, kalbi daima Allah'a yönelen biriydi. Hz. Ömer ise daima Allah için samimiyetle nasihat eden biriydi. Allah da ona özel muamelede bulunsun."¹²⁴

Hız. Ali, her peygambere sözü dinlenen seçkin yardımcıları verildiğini, Allah Teâlâ'nın Peygamberimize de Ebû Bekir ve Ömer ile birlikte kendisi, iki oğlu Hasan ve Hüseyin'i, Hamza, Cafer, Abdullah b. Mesud, Ebû Zer, Mikdad, Huzeyfe, Selman, Ammar ve Bilal'ı verdiğini belirtmiştir.¹²⁵

Hız. Ali Cemel günü: "Peygamber (s.a.v.) bize emirlik konusunda herhangi bir ahidde bulunmadı, fakat biz bu konuda kendimizde bir hak görüyorduk. Ebû Bekir seçildi ve dosdoğru işler yaptı, arkasından Ömer geldi ve o da bu işi üzerine aldıktan sonra doğruluk üzerinde oldu" demiştir.¹²⁶

Necranlılar, Müminlerin Emiri Hız. Ali'den toprak uygulamasıyla ilgili bir talepte bulunmuşlar, Hız. Ali, bu uygulamanın Hız. Ömer'den kaldığını ve Ömer'in, işini son derece doğru yapan birisi olduğunu, dolayısıyla onun uygulamasını asla değiştirmeyeceğini belirtmiştir.¹²⁷

Hız. Ali'nin oğlu Muhammed b. El-Hanefiyye, Peygamber'den sonra en faziletlinin kim olduğunu sordu, Hız. Ali, Ebû Bekir ve Ömer'in olduğunu söyledi.¹²⁸ Bizzat Hız. Ali'nin ağzından Hız. Ömer'i takdir eden buna benzer onlarca râvîden gelen rivâyetler vardır. Kendisine farklı zamanlarda sorulan Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer'e bakış meselesinde Hız. Ali daima hayırhah ifadelerde bulunmuştur.¹²⁹

Hız. Ali, kendisiyle diğer ileri gelen sahabîler hakkında konuşurken şöyle demiştir: "Osman, Talha, Zübeyr ile benim aramdaki durum umarım ki: "Biz o cennetliklerin kalplerindeki kinleri çıkarır atarız. Hepsi kardeşler olarak sevinç içinde karşılıklı koltuklara otururlar" ayeti kerimesi çerçevesindedir."¹³⁰

b. Cafer es-Sadık'ın Hız. Ömer lehine şehadetleri

Zamanındaki dedikodulara karşı cevaplar veren Hız. Ali'nin nesli de Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer aleyhindeki dedikoduları her zaman reddetmiş ve daima hayırlı sözler söylemişlerdir. Özellikle Muhammed Bakır ve Cafer es-Sadık'a söylettirilen Hız. Ömer aleyhindeki sözlerin hiç birinin doğru olmadığını rahatlıkla söyleriz. Zira mezhebî kaygılardan uzak, sadece olanları tespit etme gayretindeki hadis ve tarih âlimlerinin rivâyetleri hep müspet rivâyetlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in hayatındaki uygulamalarına da uygun düşmektedir. Şimdi de bu rivâyetleri serdetmek istiyoruz.

Cafer es-Sadık'a birisi gelerek, komşusunun Cafer b. Muhammed'in Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer'den teberrî ettiğini yani uzak durduğunu söylediğini haber vermiş, İmam Cafer bunu kesinlikle reddetmiş ve şöyle demiştir: "Allah senin komşundan uzak dursun! Öyle şey olur mu? Aksine ben, andolsun Allah'a, Ebû Bekir'e olan

¹²⁴ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 138, 176; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 56 (hadis no: 31997).

¹²⁵ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 227-228, II, 636; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 88 (hadis no: 665), 142 (hadis no: 1205); Tirmizî, *es-Sünen*, V, 662 (hadis no: 3785); Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 220 (hadis no: 4901); Taberânî, *el-Mu'cemül-kebir*, VI, 215 (hadis no: 6047).

¹²⁶ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 331; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 114 (hadis no: 921); Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 112 (hadis no: 4558).

¹²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 366.

¹²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 372, 382.

¹²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 375.

¹³⁰ Hicr 15/47.

yakınlığımla kıyamet gününde Allah'ın beni faydalandıracağını umuyorum"¹³¹

Salım b. Ebî Hafs, İmam Cafer b. Muhammed'e Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hakkında ne düşündüklerini söylemiş, Cafer es-Sadık şöyle cevap vermiştir: "Ey Salim! Ebû Bekir ve Ömer'i sevenleri sen de sev! Onlara düşmanlık besleyenlerden uzak dur! Zira bu ikisi hidayet rehberleridir. Ey Salim! Hiç insan dedesine söver mi? Ebû Bekir benim (anne tarafından) dedemdir, hem de iki kere. Eğer ben Ebû Bekir ve Ömer'i sevmezsem ve onlara düşmanlık besleyenlerden uzak durmazsam kıyamet gününde Resûlullah (s.a.v.)'in şefaatine nail olamam."¹³²

Cafer es-Sadık'ın sık sık dile getirdiği Hz. Ebû Bekir'in kendisinin iki kere dedesi olması şöyledir: Cafer'in anası Ümmü Ferme, Kasım b. Muhammed b. Ebû Bekir'in kızıdır. Bu hanımın anası Esmâ Hanım ise, Abdurrahman b. Ebû Bekir'in kızıdır.¹³³

Hafs b. Gıyas, Cafer es-Sadık b. Muhammed'i şöyle derken işittiğini söylemiştir: "Ben kıyamet gününde Ali'den beklediğim şfaat neyse Ebû Bekir'den beklediğim şfaat de aynıdır."¹³⁴

Yine Cafer es-Sadık şöyle demiştir: "Benim itaat edilmesi zorunlu masum bir imam olduğumu söyleyenden uzağım. Yine ben, Ebû Bekir ve Ömer'den uzak olduğumu söyleyen herkesten kesinlikle uzağım."¹³⁵

Kendisine Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den sual edildiğinde Cafer es-Sadık şöyle demiştir: "Bana öyle iki adamdan sual ediyorsunuz ki, onlar cennet meyvelerinden yemişlerdir."¹³⁶

Amr b. Kays, Cafer b. Muhammed'in şöyle dediğini rivâyet etmektedir: "Allah, Ebû Bekir ve Ömer'den teberri edenlerden, uzak duranlardan uzak dursun."¹³⁷

Hafız Zehebî (748/1347), Cafer es-Sadık'tan Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hakkındaki güzel sözlerin pek çok olduğunu, hatta sayı itibarıyla bu tür sözlerin reddinin mümkün olmadığını, hatta haber değeri açısından tevatüre gelip çattığını söylemekte ve Şîa'nın bu konuda kesin yanığı içinde olduğunu belirtmektedir.¹³⁸

Hz. Ömer bir gün hutbede kadınların mehirlerinin peygamberin hanımlarının mehirlerinden fazla olmaması gerektiğini söyleyerek, aksi takdirde müdahale edeceğini belirtti. Bir kadın "Bu Allah'ın sana değil kadınlara verdiği bir haktır" diyerek "Eğer bir eşi bırakıp da yerine başka bir eş almak isterseniz, onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın" (Nisa 4/20) ayetini delil getirdi. Bunun üzerine Hz. Ömer "kadınların hepsi dini Ömer'den daha iyi anlıyor, görüyor musunuz, devlet başkanı hata ediyor ve bir kadın isabetli görüş bildiriyor" diyerek görüşünü geri çekmiştir.¹³⁹

c. Ehl-i Beyt'in Hz. Ömer lehine şehadetleri

İmam Cafer es-Sadık, zamanındaki Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer aleyhtarlığın-

¹³¹ Zehebî (748/1347), Muhammed b. Ahmed, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, I-XXIII, Müessesetü'r-risale, 9. baskı, Beyrut, 1413, VI, 258; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, I-XIV, Daru'l-fikr, Beyrut, 1984, II, 88.

¹³² Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 258-259.

¹³³ İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, II, 88.

¹³⁴ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 259; İbn Hacer, *Tehzibü't-tehzib*, II, 88.

¹³⁵ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 259.

¹³⁶ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 259.

¹³⁷ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 260.

¹³⁸ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, VI, 260.

¹³⁹ İbn Ebi'l-Hadîd, *Şerhu Nehci'l-belâğa*, I, 182.

dan bezmiş olmalı ki bir keresinde şöyle demiştir: "Ebû Bekir ve Ömer'den teberri eden (uzak duran, onları dışlayan) kimselerden Allah da uzak dursun."¹⁴⁰

Cafer es-Sadık'ın yakın arkadaşı Kesir en-Nevvâ', İmam Cafer'e ortalıkta dolaşan laflardan sual ederken Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e nasıl bakmak gerektiğini anlamak istemiş, Cafer es-Sadık: "Sen bu ikisini sev ve onları dost bil, böyle yaparsan benimle birlikte olabilirsin" demiştir.¹⁴¹ Küleyni ve Şeyh Saduk gibi ileri gelen Şîfî âlimlerin güvenle rivâyette buldukları adı geçen Kesir en-Nevvâ', İki büyük sahabiyi nasıl ele almak gerektiği hususunda bu kez Zeyd b. Ali'ye sual sorar. İmam Zeyd : "Bu ikisine sahip çık, sev ve dost edin" der. Bunun üzerine Kesir en-Nevvâ': "Peki, Ebû Bekir ve Ömer'e karşı gelip onları dışlayan kimse hakkında ne dersin" diye sorar. Zeyd b. Ali: "Sen de tövbe edip, görüşünden vazgeçene kadar o adamdan uzak dur" diye cevap vermiştir.¹⁴²

Salim b. Ebî Hafsa, Cafer es-Sadık ve babası Muhammed el-Bakır'a, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den sual etmiş, her iki imam da: "Ey Salim, sen bu ikisini sev ve dost bil. Ebû Bekir ve Ömer'e düşmanlık edenlerden uzak dur, zira bu iki şahsiyet gerçekte hidayet imamları idiler" şeklinde cevap vermişlerdir. Cafer es-Sadık ilave olarak demiştir ki: "Ey Salim, Ebû Bekir, benim dedemdir, ataamdır. İnsan hiç atasına söver mi! Eğer ben Ebû Bekir'i dost ve yakınım olarak bilmezsem ve bu ikisini düşman bilenlerden uzak durmazsam kıyamet gününde Resûlullah (s.a.v.)'ın şefaatine nasıl nail olabilirim?"¹⁴³

Cafer es-Sadık, babası Muhammed Bakır'ın şöyle dediğini anlatmaktadır: "Ömer b. Hattab yıkanıp kefenlendiğinde ve tabutuna konulduğunda Hz. Ali yanına gelip durmuş ve şöyle demiştir: Allah'a andolsun şu an yeryüzünde, Allah'ın ecelini gönderdiği, kefenlenip kibleye çevrilmiş şu adamdan bana daha sevimli kimse yoktur."¹⁴⁴ İbn Ebî Müleyke'nin İbn Abbas'tan rivâyet ettiğine göre, Hz. Ömer tabutuna konulduğunda herkes dua ediyor, namaz kılıyordu. İbn Abbas şöyle anlatmaktadır: "Ben de o cemaatin içinde idim. Omzumun tutup sıkıran bir adam dışında kimseyi fark etmemişim. Dönüp baktım; bu, Ali b. Ebî Talip'ten başkası değildi. Hz. Ömer'e Allah'tan rahmet dileyen Hz. Ali dedi ki: "Ey Ömer, ameli seninki gibi hiç kimseyi bırakmadın bana. Andolsun Allah'a, Allah seni iki arkadaşının (Peygamber (s.a.v.) ve Ebû Bekir'in) yanına koyacağına inanıyorum. Zira ben Resûlullah (s.a.v.)'in 'Ben, Ebû Bekir ve Ömer gittik; Ben, Ebû Bekir ve Ömer girdik; Ben, Ebû Bekir ve Ömer çıktık' dediğini defalarca işittim. Şimdi umuyorum ki, Allah kesinlikle seni bu iki arkadaşınla beraber kılacak."¹⁴⁵

Ebû Cafer Muhammed Bakır, kılıçların süslenmesi hakkında kendisine sorulan bir soruyu cevaplarken: "Yapılabilir, zira Ebû Bekir es-Sıddık süslemiştir" demiş, o adam: "Sen ona sıddık mı dedin" diye taaccüple sual edince Muhammed Bakır aniden ayağa sıçrayıp kibleye dönerek şöyle söylemiştir: "Evet o sıddıktır, evet o sıddıktır, evet o sıddıktır. Kim ona sıddık demezse Allah onun dünyada da, ahirette de hiçbir

¹⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 160.

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 160.

¹⁴² Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 160.

¹⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 175.

¹⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 418.

¹⁴⁵ İbn Mace, *es-Sünen*, I, 37 (hadis no: 98); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 109 (hadis no: 862).

sözünü kabul etmez."¹⁴⁶

Hz. Hüseyin'in torunu Zeyd b. Ali, Hişam b. Abdilmelik'e başkaldırığında, askerlerinin bir fitne neticesinde Hz. Ebû Bekir'e ta'n etmelerini istememiş, onun Ebû Bekir'e sıcak baktığını gören askerleri Zeyd'i terk etmişlerdi. Hz. Ebû Bekir'in imamlığını meşrû gören Zeyd'i terk edenler manasında o askerlere *ravâfız* denilmiştir. Buna Zeyd'in "rafaztumûnî" ifadesinin yol açtığı belirtilmektedir.¹⁴⁷ Zeyd b. Ali'nin iki büyük sahabeye büyük hürmet göstermesi çok önemlidir. Hz. Hüseyin'in torunu (Zeynelabidin Ali'nin oğlu) İmam Zeyd, Emevilere karşı kendisiyle birlikte olan taraftarlarını kaybetme pahasına Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hakkında ancak hayırlı sözler söylemiştir. Hz. Ali'nin torunları Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hakkında daima hayırlı ifadeleri dillendirirlerken siyaset arenasında mevki ve makam peşinde koşanlar, hilelerle iç içe olanlar bu iki sahabe'nin aleyhine olmaktan medet ummuşlardır. İsyân eden Zeyd'in ordusunu bölmek amacıyla o dönemde Emevîlerin işine gelen Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer karşıtlığı, taraftar bulabilmek ümidiyle olsa gerek, kısa sürede Ehl-i Beyt adına uydurulmuş bir yalana dönüşmüştür.

d. Hz. Ömer'in Hz. Ali'ye iltifatları

Hz. Ömer, Şam'a doğru yola çıktığında yerine Hz. Ali'yi bırakmıştır.¹⁴⁸ Hz. Ömer, h. 16. yılda, hangi günü başlangıç kabul ederek yazışma yapılması hususunda sahabe'nin ileri gelenlerini topladığında Hz. Ali'nin önerisini kabul etmişti. Buna göre takvim başlangıcı Hz. Peygamber'in hicreti olmuştur.¹⁴⁹

Hz. Ömer, Hz. Ali'de bulunan hasletleri takdir etmekte, onda bulunan üç önemli özellikten birinin kendinde olmasını dünyalık hiçbir nimete değişmeyeceğini söylemektedir. Bu üç haslet: Peygamber (s.a.v.)'in kızı Hz. Fatıma ile evli olması, evinin Peygamber (s.a.v.) ile birlikte meşced olması, Hayber'de zafer getiren hücum sancağının Ali'ye verilmesi.¹⁵⁰

Hz. Ömer, Gadir-i Hum günü Hz. Ali'yi: "Benim ve tüm müminlerin velisi oldun, seni tebrik ederim ey Ali!" diyerek ilk tebrik edenlerden olmuştur.¹⁵¹

Hz. Ömer, Hz. Ali'ye bir soru sorup cevabını aldığı anda çok sevinir, kararı zor olan hususlarda yanında Hz. Ali'nin olmamasından Allah'a sığınır, 'Ebu'l-Hasen'in içinde bulunmadığı bir topluluktan Allah beni korusun', derdi.¹⁵² Hatta bir rivâyette Hz. Ömer: "Allah, beni senden sonraya bırakmasın, ey Ali!" demiştir.¹⁵³

¹⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, I, 240, 419.

¹⁴⁷ Eş'arî (324/936), Ebu'l-Hasen Ali b. İsmail, *Makalâtü'l-İslamiyyîn ve'l-İtilâfî'l-musallîn*, Daru İhyai't-türâsi'l-arabi, (thk: Hellmut Ritter), 3. Baskı, Beyrut, trs., s. 65; Bağdâdî (429/1037), Abdülkahir, *el-Fark beyne'l-firak*, Daru'l-âfâki'l-cedide, Beyrut, 1977, s. 25; Râzî (606/1210), Fahrudin Muhammed b. Ömer, *İtikâdâtü firakî'l-müslimine ve'l-müşrikin*, Daru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1402, s. 52.

¹⁴⁸ Taberî, *et-Tarih*, II, 449.

¹⁴⁹ Taberî, *et-Tarih*, II, 476, 569.

¹⁵⁰ İbn Kesir, *el-Bidâye*, VII, 342.

¹⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *Fezâilü's-sahâbe*, II, 610; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, IV, 281; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, VI, 372 (hadis no: 32118).

¹⁵² Münâvî, *Fezû'l-kadir*, IV, 356.

¹⁵³ Münâvî, *Fezû'l-kadir*, IV, 356. Esasen Hz. Ömer'in bu tür iltifatları sadece Hz. Ali'ye değildir. Meselâ, bir başka meselede Muaz b. Cebel için de "Muaz olmasa, Ömer mahvolurdu" demiştir. Olay şöyledir: Birisi iki sene kadar uzaklarda bulunup Medine'ye gelmedi. Döndüğünde karısı hamileydi. Durumu Hz. Ömer'e şikâyet etti, o da recmedilmesine hüküm verdi. Muaz, kadın için bu durumun doğru olsa bile karnındaki çocuk için doğru olmayacağını söyledi. Hz. Ömer de doğuruncaya kadar kadını gözaltında tuttu. Kadın

SONUÇ

Hız. Ömer'in destansı Müslüman oluşu, isimlerini zikretmeye gerek kalmayacak derecede hemen hemen bütün siyer kitaplarında büyük bir coşkuyla anlatılır. Onun Müslüman oluşu anlatılırken Hız. Peygamber'in, Ömer b. Hattab ile İslamî hizmetin desteklenmesi için Allah'a dua ettiği rivâyetlerde anlatılmaktadır.¹⁵⁴ Hız. Ömer'in de, Hız. Ali'nin de faziletlerini sıralamak bu makalenin konusu değildi. Her ikisinin yeri çok yücelerdedir.

Bununla birlikte tarihte vuku bulan bazı hadiselerle bakarak aşırı yorumda bulunan Şîa nazarında din, sanki, seven ve sevmeyenleriyle, inanan ve inanmayanlarıyla Hız. Ali etrafında yeniden kurulmuştur. Muhammed (as) zamanında olup bitenlerin, bu bereketli zamanda Hız. Ali ve birkaç sahabî dışında diğer müslümanların iman ve fedakârlıklarının hiçbir önem ve ehemmiyeti olmadığı görülmektedir. Resûlullah'ın arkadaşlarıyla yaşadığı güzelliklerden hiç biri değer ve önem arz etmemektedir. İslam, bütünüyle Hız. Ali ile yeniden başlatılmakta; inanan-inanmayan, ameli salih-ameli bozuk, Allah'ı ve peygamberi seven-sevmeyen ancak Hız. Ali'ye bağlı olup olmamakla yeniden şekillendirilmiştir. Bunun gerçekçi olmadığı açıktır. Bizzat Hız. Ali ve soyundan gelenlerin hüsnü şahadetleri bunu ispatlamaktadır.

Hız. Ömer'in sert ve ani hareketle karar veren bir yapısı vardı. Gönlnü verdiği kimse için varını yoğunu verirdi. Onun dürüstlüğünden asla şüphe edilmezdi. O kadar sert bir kişiliği vardı ki, Hız. Peygamber'in yanında bile hoş görülen münasebetsizlikler onun yanında yapılamazdı. Hız. Peygamber'in vefatından sonra müslümanları büyük bir deha ile yönetmişti.¹⁵⁵ Hız. Ömer'in bu karakterini, onu İslam'ın dışına itecek kadar aşırı yorumların içine çekmek ve içinde küfür gizli ama zahiri müslüman biri olarak takdim etmek sağduyunun ve insafın ürünü değildir. Hepsî İslam'a güzel hizmetler etmişlerdir. Aralarında olan insanî tatsızlıklar, insan olan herkesin başına gelecek türdendir. Peygamber dışında başka peygamber yoktu ki, aralarındaki ihtilafta birisi mutlak doğru olmuş olsun. Bu noktada Hız. Ali'nin peygamber makamına oturtularak imametini tanımayanların küfrünün ilan edilmesi son derece yanlıştır.

Hız. Ali'nin Hız. Ebû Bekir ve Hız. Ömer döneminde kıyam etmeden durmasını takıyye olarak açıklamak doğru değildir. Eğer Hız. Ali dini apaçık açıklamak durumunda ise gizlemesi caiz olmaz. Hız. Ali'nin korkması da caiz değildir. Zira o aciz, hain, gizli kapaklı işler çeviren, cahil biri değildir.¹⁵⁶ Gerçek şu ki Hız. Ali, kendisi hakkında ifrat ve tefrite düşenlerin olduğu bir kişidir. Nitekim Hız. Peygamber, Hız. Ali'yi ifrat derecesinde yücelten ile onu sevmeyen iki zümrenin helak olacağını bildirmiştir.¹⁵⁷

→ →

iki dişi de çıkmış olarak çocuğunu doğurdu. Adam, bu benim çocuğum diyerek olayı sahiplendi. Hız. Ömer, "kadınlar, Muaz gibisini doğuramaz; Muaz olmasa Ömer mahvolmuştu" demiştir. (Bkz. Darakutnî (385/995), Ebu'l-Hasen Ali b. Ömer, *es-Sünen*, I-IV, Daru'l-marife, Beyrut, 1386, III, 322; Abdurrezzak (211/826), *el-Musannef*, I-XI, el-Mektebül-İslamî, Beyrut, 1403, VII, 354; Beyhekî, *es-Sünen*, V, 543). Bundan, bir devlet başkanının yargıda isabetli düşüncelere sahip kişileri yanında görmeyen mutluluğu ifadelerini anlamak zor değildir. Ama Şîa bu tür ifadeleri Ömer aleyhtarlığına dönüştürerek menfaat ummaya çalışmıştır.

¹⁵⁴ İbn İshak, *es-Siyer*, s. 162; İbn Hibbân, *es-Sahih*, XV, 306; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 89; Beyhekî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VI, 370; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 456.

¹⁵⁵ Hodgson, Marshall G.S., *İslam'ın Serüveni*, I-IV, Terc: Heyet, İstanbul, 1995, I, 109.

¹⁵⁶ Malatî (377/987), Ebu'l-Hüseyn Muhammed b. Ahmed, *et-Tenbih ve'r-red ala ehl'l-ehlvaî ve'l-bida'*, el-Mektebetü'ezheriyyetü li't-türas, Kahire, 1977, s. 31.

¹⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 160; İbn Ebi'l-Hadîd, *Şerhu Nehci'l-belâğa*, V, 6; XX, 40.

Hız. Ömer, Hz. Ali'nin kızıyla evlenmiş; Hz. Ali, Hz. Ömer'in arkasında yıllarca namaz kılmış, onun istişare meclislerinin vazgeçilmez yardımcısı olmuş; ağızlarını açtıklarında birbirlerine hayırlı sözler söylemişler; birlikte cihad etmişler ve müslümanların en sevdiği kişilerin başında yer almışlardır.

Hız. Ömer ve onu sevenler, Hz. Ali'yi gerçekten çok sevmişlerdir, sevmektedirler. Hz. Ali ve soyu da Hz. Ömer'i gerçekten sevmiştir. Şif kaynaklarda geçen rivâyetler doğruyu yansıtmamakta, oldukça tarafgir davranmaktadır.

Hız. Ali'nin yolundan gittiğini söyleyen Şif müslümanların Hz. Ömer'in gerçek yüzünü tanıdıklarında ne kadar çok sevecekleri aşikârdır. Onlar da Hz. Ömer'i sevdiklerinde tarih boyunca sürdürülen mezmum köklü ihtilaf, yerini ferî meselelerdeki memduh rahmet ihtilafına bırakacaktır. Bu sevginin varlığı, imametın dinin ve imanın aslı değil, mezhebin esası olarak görülmesine bağlıdır.¹⁵⁸ Bu meselenin de eleştirel bir tarzda yeniden ele alınması ve Ayetullah Fadlallah'ın başını çektiği, imametın mezhebin esası olduğu yönündeki görüşün değerlendirilmesi gerekmektedir. Müslümanların birbirini sevmesi akidenin ortak paydasında gerçekleşecektir. Kur'an'ın bize öğrettiği şey, aynı mezhebe bağlı olanların değil, tüm müminlerin kardeş olduğudur.

¹⁵⁸ Bu konuda adı geçen makalemize bakmanın yararlı olacağı inancını taşıyoruz.